

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

ISSN 2307-3179 (Print)

ВІСНИК АГРАРНОЇ ІСТОРІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 45-46

Київ – 2023

**ВІСНИК
АГРАРНОЇ
ІСТОРІЇ**

45-46'2023

Науковий журнал

Редакційна колегія:

М.А. Журба (*головний редактор*),
В.А. Вергунов, В.О. Доценко,
М.П. Жолоб, І.А. Коляда, С.С. Падалка,
О.В. Потильчак, В. Сукарев

**BULLETIN OF
AGRARIAN
HISTORY**

Editorial Board Members:

Zhurba M. (*Editor-in-chief*),
Dotsenko V., Koliada I.,
Padalka S., Potylchak O., Sukarev V.,
Vergunov V., Zholob M.

45-46'2023

Scientific journal

УДК 94:63(100)

В 53

DOI: 10.31392/VAN-2023.45-46

Засновники:

- Український державний університет імені Михайла Драгоманова
- Національний університет біоресурсів і природокористування України
- Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН України

*Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ № 19525 – 9325 Р від 13.11.2012 р.*

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 894 від 10.10.2022 р. журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з історичних наук (спеціальність 032 історія та археологія)

Журнал індексується в міжнародній наукометричній базі Google Scholar

Офіційна інтернет-сторінка видання:
<https://agrarian-history.com.ua>

Адміністратор сайту:

С. Діхтяр

Адреса редколегії:

03037, м. Київ,
вул. Освіти, 6, каб. 16
тел.: (097) 130-91-96;
e-mail: zholobb@gmail.com

Друкується за рішенням:

Вченої ради історичного факультету
УДУ імені Михайла Драгоманова
(протокол № 4 від 29.11.2023 р.)

Підп. до друку 06.12.2023

Формат 70 x 108 1/16.

Папір офсет. Друк. різогр.

Ум. автор. арк.: 25,25

Наклад 50 прим.

Друк: ТОВ «ТВОРИ»

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, імен та інших відомостей.

УГОРСЬКА «ГРА ПРЕСТОЛІВ». ВІД АНЖУ ДО ХУНЬЯДІ

Пилипчук Ярослав Валентинович

доктор історичних наук,

старший викладач кафедри всесвітньої історії та археології,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

e-mail: pylypchuk.yaroslav@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9809-3166>

***Анотація.** Ця стаття присвячена історії Угорського королівства від початку правління династії Анжу до кінця правління династії Хуньяді. Карл Роберт прийняв королівство коли воно було у стані феодальної анархії. Коли Карл Роберт був у 1308 р. проголошений королем його владу не визнавало багато олігархів. Практично до середини 20-х рр. XIV ст. цей король вів боротьбу з баронами. Сильна влада короля в Угорському Королівстві була встановлена у 1326 р. Бабонічі та Кьосогі у 30-х рр. XIV ст. спробували кинути виклик королеві, користуючись допомогою Габсбургів, проте їхні повстання були швидко придушені. У внутрішній політиці король спирався на роди Сеченьї, Акош, Другет, Ратот. Зовнішня політика за умови складного внутрішньополітичного становища була лише частково вдалою. Накинути свій сюзеренитет угорцям вдалося тільки у північній частині Боснії, а волохи Мунтенії та серби фактично стали незалежними від угорських Анжу. Утвердження гегемонії угорських Анжу відбулось вже за правління наступного короля – Лайоша I. Він брав активну участь у війні за галицько-волинський спадок і наклав свою зверхність Галичині та частині Волині. Частина Гедиміновичів визнали себе васалами Лайоша I Анжу. Хорватія була змушена скоритись, як і більша частина венеційської Далмації. Васалом Угорського королівства став Дубровнік, який грав значну роль в торгівлі на Середземному морі. Також угорськими васалами стали волоські князі та відінські болгарські деспоти. Угорщина вела активний наступ проти татар завдавши їм поразки у 1345 р., а також втручалась у справи Італії, головним чином стосовно Неаполітанського королівства, яким також правили Анжу. У внутрішній справах Угорського королівства значну роль грали Другети, Лацїфі, Сеченьї, Гараї, Кудари. Лайош I Анжу створив значний королівський домен, а фінансова система була стабільною. Після смерті Лайоша I розгорнулася боротьба за престол між Карлом Малим Дураццо та Ласло Неаполітанського з неаполітанських Анжу, яких підтримали барони Гараї, Чакі, Марчачі, Хорваті, та Сигізмундом Люксембургом, якого підтримали Лацїфі, Бебеки, Цілли. Необхідно зауважити, що Сигізмунд Люксембург був першим із угорських королів, який зіткнувся з османською експансією. Він воював проти боснійців, але коли турки почали загрожувати Боснії, то став союзником боснійців та сербів. Під протекторатом Сигізмунда Люксембурга існувала Сербська деспотовина. За владу над Галичиною та Молдовою угорський король конкурував з польським королем Владиславом II – Йогайла. Провальним був тільки чеський напрямок зовнішньої політики. Сигізмунд Люксембург роздавав землі королівського домену і запрошував до Угорського королівства німців та італійців. Після Сигізмунда Люксембурга відбулась династична криза, коли владу над Угорським королівством виборювали династії Габсбургів та Ягеллонів. За умови кризи Угорського королівства у середині XV ст. утворились дві коаліції угорських баронів – одну очолювали Сечі, Гараї, Цілли, а іншу очолювали Уїлакї та Хуньяді. Янош Хуньяді за часів формального правління в Угорщині Ласло V Постума (Ладіслава Чеського) фактично був регентом*

королівства. Він не сміг завадити анексії Османами Сербської деспотовини, проте здобув перемогу над турками під Белградом у 1456 р. Угорщина надавала допомогу Волощині та Боснії у протистоянні з Османами. Спадкоємець Яноша Хуньяді Ласло Хуньяді мав підтримку лише баронів Сілады, а проти нього утворилась коаліція з Йіскри з Брандиса, баронів Уїлакі, Орсагів, Гараїв. Ласло Хуньяді загинув, а прийшовший йому на зміну Матьяш Хуньяді був вимушений вести війну проти баронів у 50 – 60-х рр. XV ст. Ліквідація Османами Боснійського королівства та те, що турки зробили волоських князів своїми васалами обумовила те, що угорці та турки мали зіткнення на значних теренах. Для того щоб ефективно протистояти Османам Матьяш Хуньяді централізував владу в державі і створив регулярну армію. Угорці за його правління ефективно воювали проти чеських Ягеллонів та австрійських Габсбургів. Матьяш Хуньяді створив центральноєвропейську імперію з Угорського королівства, Чехії, Австрії, Штирії. Змови та виступи знаті проти королівської влади не мали успіхів. При управлінні державою Матьяш Хуньяді спирався на роди Баторі, Запольяї, Сечі, Палоці. За часів правління Матьяша Хуньяді Угорське королівство сягнуло зеніту своєї могутності.

Ключові слова: Угорське королівство, барони, Анжу, Карл Роберт, Лайош I, Сигізмунд Люксембург, Янош Хуньяді, Матьяш Хуньяді, Османська імперія, Ягеллони, Габсбурги.

Постановка проблеми. Центральна Європа завжди була регіоном, де перетинались цивілізації та зустрічались культури. Особливе місце в історії регіону займає Угорське королівство. Угорці живуть в індоєвропейському оточенні, самі ж вони є уграми за походженням. Під час правління династії Арпадів відбулась вестернізація угорців. Угорське королівство у XIV – XV ст. було католицьким королівством. Протягом 1301 – 1489 рр. у Угорщині правили династії Анжу, Люксембурги, Ягеллони, Хуньяді. Нетривалий час королівством правили Габсбурги.

Метою даної статті є дослідження боротьби династій за панування в Угорщині та соціальних процесів пов'язаних з цим.

Історіографічний огляд. Історіографія історії Угорщини є розлогою. У даному дослідженні ми зосередимося лише на основних працях. Передусім варто виокремити угорських дослідників П. Енгеля, Л. Контлера, М. Мольнара, М. Фонт, Ф. Макка, А. Жолдоша, Д. Крїшто, К. Сабо, І. Карачоня, А. Бараня, Л. Ердеї, Г. Барабаш, Н. Беренд. Російська історіографія представлена працями К. Грота, В. Шушаріна, М. Юрасова. Т. Селеджан, Ф. Курта, Дж. Файн, П. Стефенсон є представниками західної історіографії. Серед українців історією Угорщини займалися О. Головка, М. Волощук, В. Мандзяк, М. Костик.

Виклад основного матеріалу. У період початку XIV ст. Угорщина фактично розпалась на ряд володінь. Мате Чак фактично був некорований правителем Словаччини. Його резиденція знаходилась у Тренчині. Іштван Акош збудував для нього замок Дьйордшер, звідки він керував комітатами Боршод та Гемер. Північно-східні комітати знаходились під владою Амадея Аби. За Тисою у Біхарі правив Лоранд Борша. Трансильванія була під владою Ласло Кана. Славонією правив інший правитель з роду Чак – Угрін Чак. Шомодь з іншими західними комітатами знаходилась під владою родини Кьосогі. Південна Славонія знаходилась під владою роду Бабонічів, а Хорватія з Далмацією належала Шубичам. Піддані баронів були їх сервієнтами та фаміліярами. З падінням династії Арпадів роль фаміліярів збільшилась. Їх призначали правити маєтками та замками призначаючи на посади. У

1311 р. Амадею Абі підкорялись дворяни комітатів Абауй, Шаріш, Земплін, Унг. Проти фаміліяр не мав статусу васалу, оскільки не мав лєну. Фаміліяри мали відповідати перед судом короля, але не перед баронами. Карл Роберт успадкував угорську корону за правом спадкування від Ізабелли Анжу та титулярного короля Угорщини Карла Мартелла. Проте на початку він мав дуже мало союзників. У 1300 р. він висадився в Хорватії та йому допомогли Павел I Шубіч та Угрін Чак. Навесні 1301 р. Карл Роберт увійшов до Естергома з незначним супроводом. Новообраний естергомський архієпископ Дьордь коронував Карла Роберта тимчасовою короною. З цього моменту Карл Роберт вважав себе легітимним правителем Угорщини. Його кандидатуру підтримував папа римський. Проте барони вважали, що посада короля має бути виборною і обрали королем чеського королевича Вацлава, який був одружений з принцесою з роду Арпадів. У серпні 1301 р. Вацлав коронував калочський архієпископ в Секешфехерварі. Вацлав мав резиденцію в Буді та прийняв тронне ім'я Ладіслав. Правління Вацлава було суто номінальним. Карл Роберт був змушений відійти на південь Угорщини та перебував під захистом Угріна Чака. Там він пробув кілька років. Кьосогі у 1304 р. перейшли на бік Вацлава. У 1302 р. Матей Чак отримав у вічне володіння Нітру та Тренчин, а після цього отримав комітати Гонт, Барс та Комарно. Не менше сіми баронів мали титул палатина у на початку XIV ст. Восени 1301 р. на сеймі у Буді папський легат Нікола д Остія переконав більшість єпископів підтримати Карла Роберта. Більшість баронів підтримали династію Анжу в 1304 р. Карл Роберт та Альбрехт Габсбург здійснили похід у центр Чехії у 1304 р. У 1305 р. королевич Вацлав успадкувавши престол Чехії відмовився від претензій на угорську корону. Вацлав передав права на корону Угорщини баварському принцю Оттону Вітельсбаху. У грудні 1305 р. останнього коронували в Секешфехерварі два єпископи. Навесні 1307 р. Ласло Кан з яким Оттон планував породичатися позбавив німця корони та відправив його до Баварії. Оттон Вітельсбах був титулярним королем Угорщини до самої своєї смерті у 1312 р. У 1306 р. Карл Роберт зайняв Естергом, а в наступному році здобув Буду. Буда втратила свій незалежний статус до 1346 р. Суддя, який правив містом, був замінений королівським намісником. Бунтівних прелатів кинули до в'язниці. Навесні 1308 р. легат Джентіле де Монтефіорі прибув до Угорщини і переконав погрозами Кьосогі та Чакив підкоритися. У 1308 – 1309 рр. Карл Роберт пробував коронуватися, але більшість баронів не визнавала його королем. Він прагнув повернути королівські замки та маєтки захоплені баронами. У 1311 р. Карл Роберт позбавив Матея Чака одної з важливих посад. Джентіле де Монтефіорі відлучив Матея Чака від церкви. Того ж року випадково загинув Амадей Аба під час повстання у Кошице. Мате Чак направив значне військо для облоги Кошице. 15 червня 1312 р. відбулась битва під Розгановицями. У 1313 р. Карл Роберт відібрав Трnavу від Мате Чака. У 1314 р. Карл Роберт уклав союз з Фрідріхом III Габсбургом, який правив Австрією. Також він вступив союз з Яном Люксембургом. Проте на сеймі 1314 р. угорські барони відмовились підтримати Карла Роберта. Навесні 1315 р. королівська резиденція була перенесена до Тімішоари. Єдиним союзником короля був Угрін Чак в Славонії. У 1314 р. до короля приєднався Донч правитель Зволена. Взимку 1314 – 1315 рр. Карл Роберт відновив порядок в Шариші та Спиші. У 1316 р. король виступив проти Кьосогів. Володіння Яношп Кьосогі перейшли на бік Карла Роберта протягом кількох тижнів. Дворяни Шомоді, Тольні, Бараньї

присягнули королю. У 1317 р. Копас Борша денонсував угоду з королем підписану в 1315 р. Копас Борша уклав союз з Петером сином Петені, якому сам король передав комітати Абауй та Земплін. У той самий час сербський король Стефан Урош II напав на район Срема. Угорські королівські перетнули Саву і здобули замок Мачва. Розвиваючи успіх Карл Роберт виступив проти Копаса Боршу і у березні 1317 р. переміг його у битві при Дебрецені. У червні того ж року королівські війська обложили Копаса в його резиденції замці Адріан. Після цього бунтівний барон сховався й замці Сйомі, проте блокований королівськими військами був вимушений капітулювати. Після перемоги над Копасом король виступив проти Мате Чака. Його підлеглі взяли в облогу Вишеград, а сам король здобув Комарно. Мате Чак втративши два міста уклав перемир'я з королем. Карл Роберт змусив капітулювати Ендре Кьосогі. Під контролем останнього залишилось місто Вас, проте всі інші замки і міста він був змушений передати королеві. Його родич Янош Кьосогі чинив опір королю в Славонії. У 1319 р. до Яноша приєднався Ендре Кьосогі. Вони чинили опір до 1321 р. В Трансильванії ж опір чинив Моїсей Аकोш зять Копаса Борші. Дожа з Дебрецена у 1318 р. здобув Клуж. Проте перемогти Моїсея Акоша вдалось тільки у 1320 р. У 1319 р. королівська армія взяла в облогу Дюшдбор, де знаходились сини Іштвана Акоша. У 1320 р. королівські війська зайняли комітати Гемер, Хевеш, Ногра, які належали Мате Чаку. У 1321 р. останній помер не залишивши спадкоємців чоловічої статі та його володіння були зайняті королівськими військами. Навесні 1322 р. Карл Роберт вступив в Славонії, де передав посаду бана від Бабонічів до Міклоша Гюткеледа. У 1323 р. королівська резиденція була перенесена з Тімішоари до центра королівства, що фактично значило кінець війни. Після цього тільки дві родини – Кьосогі та Бабонічі – мали достатньо влади щоб кинути виклик королю. Однак їх повстання були швидко придушені полководцями короля. У 1327 р. перше повстання було ліквідовано баном Славонії Мікчем Акошем та королівським суддею Шандором Кочьці. У 1336 р. друге повстання очолили Кьосогі та Бабонічі яким надали підтримку австрійці. Проте воно було швидко придушено. У 1339 р. частина Кьосогі мігрувала до Австрії, а інша частина підкорилась королю. Стосовно ж ситуації на Балканах, то Мачвою керував Стефан Драгутин, який був свояком Ласло IV через шлюб з сестрою цього угорського короля. У 1308 р. чи 1309 р. Стефан Драгутин висунув свого сина Владислава як претендента на угорський престол. Він уклав договір з французьким королем Карлом IX Валуа і уклав династійний шлюб з ним. Дочка Мілутіна вийшла за сербського принця. У Хорватії на початку XIV ст. реальним правителем був Павел I Шубіч. У 1312 – 1313 рр. Младен II Шубіч підкорив собі Боснію. Частина своїх володінь Шубічі дарували Костянтину Неліпчичу. У 1316 р. король Сербії анексував Мачву. У 1319 рр. Карл Роберт воював з сербами і відвоював Мачву. Він надав титул бана Мачви Палу Гараї. У 1329 р. серби перейшли річку Обону та відвоювали Мачву. У угорців залишився Белград. У 1334 р. відповівши на набіг сербського війська Стефана Душана угорці зайняли Голубац. У 1335 – 1340 рр. Мачвою правили угорські бани. У 1335 р. угорці дійшли в Сербії до Зічі. У цей час головні сербські сили знаходились в Епірі воюючи проти Візантійської імперії. Серби також брали участь у візантійській громадянській війні між Іоанном V Палеологом та Іоанном Кантакузином. Скориставшись цим вони заволоділи Македонією, Фессалією, Епіром та частиною Фракії у 40-х рр. XIV ст. У 1346 р. Стефан Душан титулувався царем

сербів та греків. У 1322 р. у Боснії влада Шубічів була ліквідована Котромановичами. Правитель з нової династії Степан Котроман визнав себе васалом Угорщини і виступив на боці Карл Роберта проти сербів. У 1340 р. король винагородив його маєтками в комітатах Фехер та Тольна. Стосовно Хорватії, то ця територія на початку XIV ст. була фактично незалежна від влади угорців. У 1312 р. Младен II Шубіч успадкував владу над Хорватією та Далмацією від свого брата Павла Шубіча. У 1322 р. угорські війська вдерлись до Хорватії і Младен Шубіч потрапив у полон до угорського короля. Після цього володіння Шубічів були розділені між меншими хорватськими панами. Владу ж над Далмацією перейняла Венеція. У 1326 р. бан Мінкч вимагав від хорватів покори, але був переможений ними. Лише Франкопани в Хорватії визнавали владу угорського короля. Вони правили містом Сень і дали угорцям вихід до Адріатичного моря. Угорська експансія відновилась у придунайських територіях. На початку XIV ст. волохи утворили воєводат у регіоні Ардеш. У Кимплунзі зберігся надпис про першого воєводу ішпана Лаврентія. У 1316 – 1324 рр. воєводатом правив дехто Тохомер, який був батьком Басараба. Цим двом правителям приписують кипчацьке або чингізидське походження. У 1322 – 1324 рр. у районі Мехадії Карл Роберт вів війну. Вона закінчилась укладенням угоди, в якій згадувався Басараб. Карл Роберт називав його своїм воєводою заальпійським (тобто за Карпатами). Папа Іоанн XXII називав його католиком. Проте очевидно, що папа римський як і угорський король видавали бажане за реальне. У 1323 р. Басараб був включений у державну систему болгарського царя Михайла Шишмана. У 1330 р. воєвода волохів виступав як союзник болгар у битві при Внльбужді проти сербів. Болгари були розбиті, а Михайло Шишман незабаром помер. Новим болгарським царем ненадовго став Іван Стефан. Угорщина спробувала підкорити волоський воєводат. Воєни 1330 р. в битві при Посаді волохи завдали поразки Карлу Роберту. Ця подія фактично знаменувала визнання Волощини як нової держави. Волощина утворилась на території володіння маркграфів Арджешу, котрі мали резиденцію у Кимпилунзі. У 1335 р. Карл Роберт відновив посаду северинського бана. Владу угорського бана над цією територією була тимчасовою – у 1335 – 1359 та 1376 рр. У 1331 – 1333 рр. Басараб підтримав болгар у їхній війні проти Візантійської імперії. Зміцнивши свою владу в Угорщині Карл Роберт проводив політику на півночі та заході. У 1322 р. він підтримав Фрідріха III Австрійського у боротьбі проти Людвіга Баварського в боротьбі за німецьку корону. У 1323 р. австрійці повернули угорцям Пожонь, яка з 1301 р. була австрійською тому що була передана як посаг за шлюб з Агнеш Арпад. У 1328 р. угорці зайняли Меджимурья – регіон між річками Драва та Мура. У 1336 р. австрійський герцог підтримав бунтівних баронів Кьосогі. У 1337 р. Карл Роберт вдерся до австрійських володінь і спустошив Карантанію до Любляни. У 1339 р. Альбрехт II Габсбург дав притулок бунтівним баронам Кьосогі. У 1306 р. Карл Роберт незважаючи на складнощі у власному королівстві надав допомогу польському князю Владиславу Локетку. Під час правління польського короля Казимира III угорці надсилали допоміжні загоны для боротьби проти Тевтонського Ордену, Золотої Орди та Литви. Карл Роберт втратив своїх дружин з Галицько-Волинської держави, Силезії та Чехії і в 1320 р. все ще залишався бездітним. У 1320 р. він одружився з Єлизаветою донькою Владислава Локетка. Вона народила йому синів Лайоша, Ендре та Іштвана. У 1338 р. до Вишеграду польський князь

прибув Болеслав Земовотович, який доводився кузеном Болеславу-Юрію II, котрий правив Галицько-Волинською державою. У 1339 р. укладаючи договір у Вишеграді Казимир III пообіцяв Карлу Роберту що у разі його смерті Польща перейде під владу Анжуйської династії. Також Польща та Угорщина мали певні плани на Галичину та Волинь. У 1335 р. за угорського посередництва представники чеських Люксембургів та Казимира III П'яста зустрілись у Тренчині. У листопаді 1335 р. вони прибули до Вишеграда. Угорщина, Польща та Чехія уклали союз проти Габсбургів. Люксембурги та Анжу уклали торговий договір за яким угорський експорт мав йти через Прагу оминаючи австрійський Відень. Також Карл Роберт претендував на Неаполітанське королівство. Це володіння у 1309-1342 рр. належало Роберту сина Карла II, проте Карл Роберт зауважував що він старший син Карла II і тому неаполітанська корона має належати йому. Угорський король висунув претензії на Салерно та Монте Сент Анджело. У 1333 р. Карл Роберт прибув до Неаполю і суперечка була вирішена угодою. Роберт мав двух дочок. Одна з них – Жанна вийшла за сина Карла Роберта – Ендре. Стосовно Галичини, то у квітні 1340 р. Карл Роберт направив у цей край військо Вілерма Другета. Угорське військо пропустили через карпатські проходи та фортеці галицькі бояри, які зрадили князя Любарта, якого у 1340 р. більшість волинян обрала новим правителем Галицько-Волинської держави. У відповідь на вторгнення поляків та угорців до Галичини Любарт закликав на допомогу війська татар. Золотоординський хан Узбек направив свої війська на Малопольщу та Угорщину у 1340-1341 рр. Папа римський був змушений вступити у перемовини з татарами. Карл Роберт помер у Вишеграді 16 липня 1342 р. На його похороні були королі Чехії та Польщі – Карл IV Люксембург та Казимир III. Карл IV як і Ян Люксембург був ще й кайзером Священої Римської імперії німецької нації. У 1330 р. Феліціан Зах робив замах на короля, проте він був невдалим і він був засуджений угорськими баронами. У 1323 р. були оновлені списки баронів. Церковних прелатів у Угорщині було 14. У справі ж Феліціана Заха ж брали участь 24 барона. Старі ішпани втратили привілейований статус. Тільки ішпан Пожоні до 1330 р. мав статус рівний з баронами. У 1329 р. був підписаний Бруцький договір з австрійцями який підписало три прелати та двадцять дев'ять баронів, ішпанів та каштелянів. Договір з Венеційською республікою підписали 20 церковних та світських феодалів. У 1318 р. Карл Роберт відмовився поважати «Золоту Буллу». Під час правління Карла Роберт частими були військові кампанії в яких брало участь угорське дворянство. Карл Роберт надав підтримку католицькій церкві. У 1313 р. прелату було віддано Веспремський комітат. У 1315 р. архієпископ Естергома отримав комітат Комарно. У 1318 р. прелати уклали союз проти світських феодалів. У 1320 р. король відібрав у архієпископа Комарно та дав замість нього комітат Барс. У 1323 р. Карл Роберт скасував свої пожалування щодо Веспрема та Барса і зробив прелатів слухняними виконавцями своєї волі. У 1338 р. один із прелатів анонімно скаржився папі римському на угорського короля. В Угопщини прибували колектори з Авінйону, збираючи десятину в володіннях короля. Отримуючи гроші від угорського короля папа римський не втручався у відносини короля з прелатами. Карл Роберт сформував нову еліту Угорщини. Одним із нових баронів став француз з Неаполю Філіпп Другет, який брав участь у кампанії Карла Роберта проти роду Аба у 1317 р. За це він отримав у володіння Спіш та Уйвар. У 1323 р. Філіпп Другет став палатином. У 1327 р. після його смерті посада палатина була передана Жану

Другету. У 1334 р. посада палатина стала належати Гійому сину Жана. У 1342 р. вотчина Другетів складалась з дев'яти сеньйорій. Також високе положення при дворі отримав Томаш Сеченьї з ноградського комітату. У 1313 р. він був призначений каштеляном Любовни. У 1321 р. Тамаш Сеченьї став воєводою Трансильванії. У 1324 р. він придушив повстання трансильванських саксонців. Він отримав за цю заслугу комітати Сольнок та Арад. У 1335 р. він отримав комітат Ноград, а у 1338 р. Тренчин. На момент смерті Карла Роберта Тамаш Сеченьї був одним з найзначніших баронів королівства. Мікч Акош був третім стовпом влади короля. У 1308 р. він був каштеляном Обуди. З 1315 р. по 1327 р. він був намісником Шариша та Земпліна. У період з 1325 по 1342 р. він керував Славонією. Донч зі Зволену був сином барона Домініка зі Зволену. У 1330 р. він отримав у володіння Ораву, у 1339 р. Турц и Ліптен, а у 1341 р. Валчу. У Карла Роберта був свій двір таи палац. При палаці у нього були пажі та лицарі. Перші лицарі Карла Роберта були іноземцями – хорвати, чехи, поляки, французи, німці-австрійці. До 1336 р. серед лицарів Карла Роберта не було угорців. Лицарі, пажі та отроки були особистим ескортом короля. Їх було до 60. Палац короля був схожий на західноєвропейські аналоги. Дворянами при палаці король дарував родинні герби. У 1326 р. Карл Роберт заснував Орден Святого Дьордя, один із найдавніших лицарських орденів у Європі. У короля були королівські мисливські угіддя. Резиденцією короля з 1323 р. стало місто Вишеград. У період 1346 – 1355 рр. королівською резиденцією стала Буда. У ній перебував король Лайош I. За Анжуйської монархії було 1330 реєстрів документів. Важливою посадою став хранитель королівською печатку, котрий очолив королівську канцелярію. Органи влади та суди переїхали до Вишеграду. Прелати та барони хотіли мати будинки поблизу королівського двору. Королівський домен займав 23 % королівства. На його землях мешкали кипчаки, яси (алани), саксонці, секейї. Володарі королівських маєтків називались королівськими людьми або королівськими орендарями. За правління Лайоша I було введено королівське право. З 1370 р. король мав право оспорити дворянський титул феодалів. Якщо не вдавалось довести шляхетне походження, то ці землі конфіскувались королем. Адміністративною одиницею королівських володінь стала сеньйорія. Сеньйорія складалась з замку та його округи. В королівських землях було від 360 до 400 замків. Між 1342 та 1382 рр. було побудовано близько 40 нових замків. Близько 50 замків були конфісковані у Мате Чака. Близько 40 замків було конфіковано у Кьосогі. 10 замків було конфікована у Аба. 10 замків було конфіковано у Бабонічів. 10 замків було конфікована у Канів. 9 замків були конфіковано у Борша. На момент смерті Лайоша I він володів 150 замками з 160 у власне угорських замків, не рахуючи замки в Хорватії, Боснії, Сербії. У 1326 р. Карл Роберт дав Чакам два замки, а забрав чотири замки. Бабонічі отримали один замок замість трьох у 1321 р. Донч Зволенський отримав один замок замість двох. У 1339 – 1340 рр. Карл Роберт ліквідував залишки володінь Кьосегі. Середня сеньйорія у володіннях короля налічувала 14 сел. Сеньйорія замку Нойгауз в районі Васа мала 28 сіл. Барони та ішпани отримували королівські прибутки, наприклад штрафи під час судів. Також були прибутки з мит та прибутків ринків. Воєвода Трансильванії, бани Славонії та Мачви мали власні провінції для управління. Кожен з них мав почт зі своїх васалів. Матео Віллані у 1350 р. писав що баронство у Угорщині не є ані довічним, ані спадковим. В Трансильванії воєвода мав владу над сьомома округами. Окрім нього в

регіоні існував сеньйор, який керував вісьмома замками. Воеводу представляв ішпан в кожному з комітатів. Томас Сеченьї був воєводою з 1321 р. по 1342 р. Він привіз з собою у Трансильванію дворян з комітатів Ноград та Гемер. Схожа система влади була і у бана Славонії. Бан ж Мачви окрім власне Мачви отримав у володіння Вуковар, Бодрог, Баранью, Бач. За правління Лайоша мачванський бан отримав ще й Тольну. У 1411 р. банат Мачви був ліквідований. Палатин мав повноваження подібні повноваженням воєводи чи бана. Проте його володіння не були фіксованими. Під час перебування на посаді палатина Гійома Другета, у склад його володіння входив північний схід королівства від Хевеша до Унга. Під його керівництвом було чотирнадцять чи п'ятнадцять замків. У період з 1356 р. по 1367 р. палатином був Міклош Конт який правив Біхаром, Шаришем, Спішем, Тренчіном, Нітрою, Васом, Шопрона. Комітати та замки як правило об'єднувались у одних руках. До 1323 р. в Угорщині ходила срібна монета. У 30-х рр. XIV Карл Роберт взяв карбування монет у свої руки. Між 1329 та 1337 рр. були друковані угорські флоріни, які були дещо легше за чеські празькі гроші. У 1336 р. була проведена грошова реформа. Розроблялись поклади золота у Бая-Маре, Бая де Арджеш, Смольніці. Угорські флоріни мали 3,56 грами золота. Королева-мати Єлизавета отримала на свої витрати 1 млн. 449 тис. флоринів у злитках на свої витрати. Угорські золоті копальні давали від 1 до 1,5 тони золота. Ще одним важливим джерелом бюджету стала королівська монополія на сіль [Исламов, Пушкаш, Шушарин 1971, с. 173-174, 177, 180, 182-185; Богданова 2003, с. 83-94; Фрейдзон 2001; Контлер 2002, с. 108-115; Волошук, Стасюк 2010, с. 46-54; Грушевський 1993, с. 19-30; Войтович 2019, с. 223-227; Engel 1988, Old. 89-146; Engel 2001, р. 124-156; Fedeles 2017, Old. 87-103; Galambosi 2017, Old. 289-322; Kádár 2013, Old. 133-155; Kádár 2014, Old. 267-288; Kádár 2015, Old. 42-111; Kádár 2017, Old. 126-192; Kis 1998, Old. 57-78; Kristó 1979, old. 82, 143, 177, 190-191; Kristó 1983, Old. 241-268; Kristó 1999, Old. 41-62; Zsoldos 2010, Old. 651-661; Zsoldos 2012, Old. 347-354; Мргїћ 2008, с. 64-73; Molnar 2017, р. 41-50; Чиркович 2009, с. 79-83; Carledge 2011, р. 33-36; Kristó, 1996, Old. 281-288; Sălăgean 2007; Fine 1994, р. 255-285, 288-289, 334-338; Поп, Болован 2005, с. 175-178].

Королевич Ендре з 1333 р. виховувався у Неаполі, Лайош та Іштван при живому батьку Карлі Роберті отримали титули воєводи Трансильванії та бана Славонії. Іштван і після смерті батька мав власний домен. До 1349 р. Іштван носив титул бана шарішського та спішського. У 1351 р. він був призначений полководцем короля під час його італійської кампанії. Після повернення Лайоша в Угорщину він став баном Славонії та Хорватії. У 1354 р. Іштван помер у віці 22 роки і землі перейшли до його сина Яноша, який перебував під опікою його матері Маргіт доньки німецького кайзера Людвіга Баварського. У 1356 р. коли угорці проголосили війну Венеції угорський король покінчив з автономним статусом Славонії. Славонією став правити королівський вікарій. У 1357 р. Хорватія та Далмація були вилучені з володіння Маргіт і туди був призначений бан. Втім, Хорватія та Славонія мали органи самоуправління до 1476 р. Янош Кюкюлеї написав біографію Лайоша I. Король був людиною середнього зросту з великими губами та дещо зігнутими плечима. Лайош I був відкритою та привітною людиною. Король отримував насолоду від військових походів та полювання. У лісі Зволен він побудував три королівські замки. Після того як угорці зайняли Неаполь він вивіз бібліотеку короля Роберта до Угорщини. Під час правління Лайоша I була написана «Ллюстрована

хроніка», у якій персонажі угорської історії отримали зображення. Також король вірив в астрологію. Коли неаполітанський король Роберт помер у 1343 р., то він призначив свою доньку Жанну єдиною спадкоємицею. Її угорський чоловік отримав тільки титул герцога Калабрії. Лайош I робив все можливо, щоб закріпити за своїм братом Ендре неаполітанську корону. Сама ж Жанна мала роман з Робертом Тарентським. Вона вважала свого законного чоловіка Ендре варваром і не могла терпіти його присутності. Королівна удова Єлизавета у 1343 р. прибула до Неаполя і добивалась від папи римського визнання влади Ендре над Неаполітанським королівством. У вересні 1345 р. прибічники неаполітанської королеви Жанни задушили Ендре в Аверсі. Після цього угорці діяли рішуче. Лайош I добився шлюбу з Жанною і отримав титул неаполітанського короля від римського папи. Угорський король тиснув на римського папу щоб той засудив Жанну за смерть Ендре. У 1347 р. Лайош направив до Італії військо. У листопаді того ж року він сам прибув до Неаполітанського королівства. Оскільки море контролювалось ворогами угорців венеційцями, то Лайош пройшов всю Італію і поповнив своє військо німецькими найманцями. Коли угорський король дістався до Аверси, то Жанна разом зі своїм коханцем встигла втекти до Провансу. Прибувши до Неаполітанського королівства Лайош Іскликав зібратися у одному місті усіх своїх родичів. До Аверси прибув титулярний король Неаполя Карл Дураццо. Лайош I стратив його на місці без ніяких пояснень. У січні 1348 р. Лайош I увійшов до Неаполя і проголосив себе королем Сицилії та Єрусалиму. Проте король був змушений повернутися до Угорщини через три місяці після спалаху в Італії епідемії чуми, яка отримала назву Чорної смерті. Хоча король розмістив своїх воїнів у ключових замках Неаполітанського королівства, проте коли Жанна повернулась з Провансу у вересні 1348 р. італійці повстали проти угорців. У 1349 р. Лайош I направив до Неаполітанського королівства свого воєводу Іштвана Лакці. Він досягнув ряду успіхів, але як тільки найманці покинули його Жанна відвоювала свої позиції. Лайош повернувся до Неаполітанського королівства у травні 1350 р. Проте правління короля було настільки непопулярним, що угорці були вимушені відступити. Лайош здійснив восени 1350 р. паломництво до Риму, після чого повернувся до Угорщини. Жанна повернула собі престол і витіснила решту угорських гарнізонів з Неаполітанського королівства. У 1352 р. Лайош відізвав свої війська з Неаполітанського королівства. Епідемія чуми вразила Угорщину у 1349 р. і потрапили туди з Венеції. У 1359 р. епідемія чуми зумовила смерть кожного десятого серед угорської знаті та містян. У 1349 р. від чуми померла королівна Маргіт. У 1360 р. багато баронів померло у Вишеграді та Буді. У 1344 р. Лайош I спробував примусити хорватську знать підкоритися. Він направив проти них бана Славонії Міклоша. Тоді у 1345 р. Лайош сам вдерся до Хорватії. Младен III Шубіч з Кліса та Павел II Шубіч з Островци були змушені підкоритися Угорщині. В 1344 р. угорці взяли у облогу Кнін, яким правили Владислава та Іван Неліпчич. У 1345 р. угорці підтримали антивенеційське повстання у Задарі. У липні 1346 р. угорці здобули Задар, проте у 1347 р. венеційці відвоювали місто. Угорці уклали у 1348 р. перемир'я з венеційцями на вісім років. У 1346 р. Павел II Шубіч виступив проти угорського короля. У серпні того ж року він призначив керувати Островцею свого сина Юрая III при підтримці свого брата Гргура. Жінка Павла II Шубіча Єлизавета ж відвідала свого брата Дуяма Франкопана. Останній виступив як посередник у перемовинах між хорватськими

магнатами та угорським королем. Хорвати були змушені здати Островицю у 1347 р. Младен III Шубіч у 1347 р. прагнувши отримати допомогу від сербів одружився на доньці Стефана Душана Єлені. Приблизно у той час Павел II Шубіч одружився на представниці одного з впливових венеційських аристократичних родів. У 1348 р. Младен Шубіч помер. У 1354 р. угорці дійшли згоди з хорватами. У 1355 р. угорські залоги увійшли у Скрадін та Кліс. У Клісі знаходилась залога під командуванням німецького найманця Пальмана, а залогу Скрадіна очолював Дьюраш Іліч, який походив з Зети. У 1356 р. венеційці здобули Скрадін відразу після смерті сербського царя Стефана Душана. Того ж року угорці почали наступ проти венеційців у Далмації. Вони здобули Оміш та Скрадін. Також Спліт та Трогир здались угорцям. Венеційці утримували тільки Задар. У 1356 р. Лайош I також розвернув наступ проти італійських володінь Венеціанської Республіки. У 1358 р. угорці володіли усією Далмацією. Також угорську владу визнали міста, які перебували під сербським сюзеренитетом. Це були міста Котор та Бар. Також під владу угорців потрапила затока Кварнер та місто Дураццо в Епірі, яка до того належало неаполітанським Анжу. У 1358 р. венеційці підписали мир за яким визнали угорського короля єдиним правителем Далмації. Того ж року венеційські війська залишили Дубровнік. У липні 1358 р. Дубровницька республіка визнала свій васалітет від Угорщини. Угорщина уклала союз з Падуєю проти Венеції. У 1373 р. угорські війська допомагали падуанському правителю Франческо Каррарі у боротьбі проти венеційців. Проте падуанці були переможені, а угорський воєвода Іштван Лакціфі потрапив у полон до венеційців. У 1378 р. Лайош I уклав союз з Генуезькою республікою проти венеційців. У серпні 1378 р. венеційці оволоділи Котором. Дубровнік ж зайняв проугорську позицію. У 1379 р. він вступив в союз з боснійським королем Трвтком I. Після поразки венеційського флота від генуезців у битві при Пулі того ж року. Котор визнав себе васалом Трвтка I та Лайоша I. У 1382 р. Трвтко I завоював територію, яка отримала назву Герцоговини. На 1382 р. вся Далмація належала угорцям. У подальшому угорці кілька місяців воювали в Італії допомагаючи падуанцям. Туринський мир підписаний у 1381 р. підтвердив умови Задарського миру 1358 р. за яким Далмація була угорською територією. Венеція мала сплачувати угорцям щорічну данину розміром у 7 тис. флоринів. Стосовно влади Лайоша I в Хорватії, то у 1345 р. Неліпчичі були вимушені передати йому кілька замків та Кнін. Шубічі йому передали Островицю у 1347 р., Оміш у 1355 р., Кліс та Скардону у 1356 р. У 1353 р. Лайош I одружився з Єлизаветою донькою боснійського бана Степана Котроманича. У 1357 р. спадкоємець боснійського престолу Трвтко I у 1357 р. був вимушений у Пожегі передати угорцям території між річками Врбас та Неретва угорцям. Сам же він титулував себе як правитель Боснії та Узори. Лайош захопив Імотські, Лівно, Гламоч, Гребень. Головним здобутком угорців стала фортеця Сребренік. У 1363 р. дві угорські армії вдерлись до Боснії. Палатин та архієпископ Естергома напали на Узору. Лайош вдерся до долини Врбасу, захопив замок Ключ, але був змушений повернути від Соколу. Угорці у цій кампанії підтримали Трвтко, котрий змагався за престол. Взимку 1367 – 1368 рр. Трвтко I за підтримкою угорського війська став баном Боснії. Середина XIV ст. була сприятлива для просування угорців на південь. Після смерті Стефана Душана у 1355 р. Сербія розпалась на багато деспотій. Болгарія ж розпалась на три частини у 1365 р. У 1366 р. Трвтко I був змушений втікати до угорського двору. У 1364 р. Пьер де

Лузіньян король Кіпру, перебуваючи на з'їзді європейських монархів у Кракові, переконував польського та угорського короля укласти антиосманський альянс. У 1366 р. до Угорщини прибув візантійський імператор Іоанн V Палеолог, котрий також переконував угорців виступити проти Османів. Лайош I поставив умову допомоги ромеям прийняття католицизму, на що візантійські послы відповіли відмовою. У 1367 р. Трвтко I повернув собі владу вигнавши Вука. У 1374 р. вони примирились уклавши династичний шлюб. Донька Трвтка I Дорота одружилась на відінському деспоті Івані Срацимірі. У 1343 – 1346 рр. угорці воювали проти сербського короля Стефана Душана. У жовтні 1346 р. був укладений мирний договір, який узаконив статус-кво. Стефан Урош син Стефана Душана одружився на доньці угорського короля, яка мала титул принцеси Силезії. У 1350 р. Стефан Душан напав на Боснію. У відповідь на це у 1354 р. угорці здійснили похід на Сербію і зайняли її північну частину. У 1355 р. Стефан Душан завдав поразки угорцям і оволодів Мачвою витіснивши ворогів за Саву та Дунай. Угорці контролювали тільки Белград з околицями. У 1355 р. Мачвою керував син Стефана Душана Драгутін. У грудні 1355 р. Стефан Душан помер готуючи похід на Костянтинополь. Престол після нього успадкував Урош Слабий. При ньому Сербія розпалась на кілька князівств. У 1359 р. угорці здійснили ще один похід і перемогли сербського короля у битві при Крушеваці. Під їхню владу потрапили володіння князів Растіславичів у Бранічево. Угорські вторгнення припинились тільки тоді коли князь Лазар Хребелянович визнав свою залежність від Угорщини у 1361 р. У 1379 р. він завдав поразки іншим угорським васалам – Растіславічам. Він відібрав у них Бранічево та Кучево. У 1360 р. болгарський цар дав Івану Срациміру у володіння Відін. У 1359 р. Лайош увів своє військо до Молдови, яка була утворена на землях колишньої Галицько-Волинської держави після 1340 р. Заснував Молдову як маркграфство покірний угорцям волох Драгош з Джулешт. У 1349 р. володіння Драгоша захопив інший волоський кнез Богдан з Кухі. Лайош I надав допомогу Драгошу. У 1359 р. повстало населення Молдови проти угорців. У 1365 р. Молдова стала незалежною від Угорщини. Її очолив Богдан. У 1369 р. молдовський трон успадкував син Богдана Лацко. У 1377-1378 рр. була встановлена влада Угорщини над Молдовою. Проте після смерті Лайоша I Молдова повернула собі самостійність. У 1387 р. Петру Мушат визнав залежність Молдови від Польщі. Наступні молдавські князі Роман I та Штефан I були васалами Владислава II – Йогайла. Стосовно ж Волощини, то у 1343 – 1345 рр. Басараб втратив Северинський банат, а його співправитель Нікулає Александру визнав себе васалом Угорщини. Напередодні 1355 р. Нікулає Олександрю відмовився від традиційного союзу з болгари, уклавши альянс з Візантійською імперією та Сербським царством. У 1359 р. була створена митрополія Унгро-Влахії (Волощини). У 1364 р. волоський володар Влайку відмовився себе визнавати угорським васалом. У 1365 р. Лайош I вдерся до Болгарії і вимусив собі підкоритися Івана Срациміра, який правив у Відіні. Сам болгарський правитель був ув'язнений у замку Гомнець у Славонії. Відіном став правити угорський бан, який отримав титул бана Болгарії. Йому підкорялись і сусідні землі, наприклад комітат Тімішоара. Після падіння Відіна Влайку був вимушений підкоритися угорцям. В обмін на васалітет він отримав як лен Фегераш у Северинському банаті. Проте васалітет Влайку був удаваним. Як тільки випала нагода у 1368 р. коли правитель Тирново Шишман атакував Відін Влайку приєднався до нього. Тоді в Волощину

угорці направили військо на чолі з Міклоша Лакці. Угорські війська зайняли Северинський банат. Проте військо Міклоша Лакці потрапило у пастку. У Карпатських горах угорське військо було розбите. У 1369 р. Влайку вигнав угорців з Відіна та Лайош I був вимушений піти на перемовини. У 1370 р. болгари та волохи відвоювали Відін. Тоді Лайош I увійшов у перемовини з боснійським правителем Трвтком I у 1374 р. У цей час Іван Срацимир визнав себе угорським васалом. Причиною цього була османська експансія. У 1371 р. болгарські та сербські війська були переможені турками в битві при Черномені. У 1374 р. Влайку визнав себе васалом Османської імперії. У 1375 р. угорці вдерлись до Волощини. Князь Радун наступник Влайку був підтриманий турками, але його війська були переможені угорцями і він був вимушений у 1376 р. віддати Северинський банат угорцям, а сам визнав себе угорським васалом. У 1377 р. для захисту Угорщини з боку Південних Карпат був побудований замок Бран. Замок Тілмачу був побудований у 1370 р. на шляху до Оршови, котра охороняла прикордоння з Болгарією. Угорщина вела активну політику на сході. У 1345 р. у битві при Романі, угорське військо завдало поразки золотоординському еміру Атламишу, котрий підкорявся хану Джанібеку. У 1347 р. Лайош I звернувся до римського папи з проханням відновити Мілковську єпископію і поставити на її чолі ченця домініканця. Після того як помер хан Бердібек у 1359 р. татари перестали грати значну роль у степах Північно-Західного Причорномор'я. У 1344 р. Лайош I направив грамоту до Дмитра Детька як до вірного свого підданого, ішпана. За правління в Галицько-Волинській державі Болеслава-Юрія II Дмитро Детько мав володіння в угорських комітатах Абауйвар та Боршод. Таким чином, Дмитро Детько був пов'язаний васальними відносинами з Карлом Робертом, а в 1344 р. підтвердив свій васалітет Лайошу I. Дмитро Детько мав бути одним з бояр, які здали полякам та угорцям багато міст у Галичині та Волині у 1340 р. Союзник угорців польський король Казимир III роком раніше оволодів Сяноцькою землею. У 1344 р. він прагнув перетягнути васалів князя Любарта на свій бік, зокрема князів Коріятовичів. У 1344 – 1345 рр. польські та угорські війська взяли в облогу Вільнюс виступаючи на боці Тевтонського Ордену. Похід короля Казимира III закінчився тим, що Любарт мусив визнати за Польщею Галичину та частину Волині. Олександр Коріятович, який тримав Тербовельську землю, визнав себе васалом Казимира III. У 1350 р. Казимир III у Сулейові підписав договір з Лайошем I за яким Галичина стане угорською провінцією після його смерті. У 1351 р. Олександр Коріятович прийняв католицизм. Влітку 1351 та восени 1352 рр. Лайош I особисто взяв участь у двох кампаніях Казимира III у Галичині. У 1351 р. польські та угорські війська об'єднались у Кракові, а звідти рушили через Сандомир та Люблін на Волинь. Вони прийшли у Берестейщину, яка належала Кейстуту. Там протистояли одне одному польські та литовські війська. Угорці рушили далі. Під час перебування у Берестейщині Лайош I пробував замиритись з Кейстутом. Під час цих перемовин Кейстут пообіцяв прийняти католицизм і створити в Великому Князівстві Литовському католицьку єпархію. Лайош I присягнув на хресті, а Кейстут на крові вбитого бика. Угорський в обмін на те звільнив потрапившого у полон Любарта. У 1352 р. війна поновилась. Лайош I рушив через Сянок до Белза. Угорський король був поранений під час облоги Белза, який обороняв литовський воєначальник Дрозге. Далі угорці прийшли під Володимир-Волинський. На допомогу Любарту прийшли загони його родичів

Євнута та Кейстута. Також литовці застосували допомогу татар проти угорців. На Поділлі проти угорців, які повертались з Волині до Мункача їх перестріло золотоординське військо. Татарське військо також спустошило Люблінську землю. Казимир III вступив на Холмщину і взяв в облогу Щербешин. Лайош I вступив і зміг повернутися у володіння Угорського Королівства. У 1352 р. Казимир III уклав з Любартом компромісний мир за яким визнавав за Гедиміновичами Волинь (Берестя, Луцьк, Белз, Холм, Володимир), а сам разом з Лайошем I утримував Галичину. Кремінецька область була нейтральною і її передали Юрію Наримунтовичу. У травні 1353 р. Любарт оволодів Львовом. У липні литовці та русини оволоділи Галичем. У серпні 1353 р. Любарт вторгнувся до Малопольщі і спустошив околиці Завихоста. Не маючи змогу утримати за собою Львів Любарт зрив мури міста. У 1354 р. угорці прийшли на допомогу полякам і перетнули Західний Буг спустошуючи Волинь. Угорці та поляки здійснили похід проти татар на Волині. У 1356 р. литовці вступили в союз з Тевтонським Орден, в Казимир III найняв собі на допомогу татар. Казимир III погодився платити данину з Галичини Золотій Орді. У 1359 та 1363 рр. поляки продовжували війну за Галичину з Любартом. У 1366 р. Казимир III уклав угоду з Тевтонським Орденом і вони разом того року вдарили на литовців. Юрій Наримунтович визнав себе васалом Казимира III, також ж поляки оволоділи Володимиром-Волинським у серпні 1366 р. Під час цього походу перед ними впали Белз та Холм. Любарт був змушений піти на мир і залишив за собою Луцьк, у той час як польський король оволодів Володимиром-Волинським, Кремінцем, Олеськом, Перемилем. У 1368 р. литовці нападають на Мазовію. У 1368 – 1369 рр. литовці відвоювали Белзьку та Холмську землі. Володимирська земля, якою керував Олександр Коріятович, залишалась при Польщі Казимир III помер у листопаді 1370 р. Після цього землі Польщі та Угорщини були об'єднані під скипетром Лайоша I. Користуючись смертю Казимира III литовці оволоділи Володимирською землею. Сам Лайош доручив керувати Польщею своїй матері, а з 1376 р. свому родичу з Польщі Владиславу Опольському, котрий правив у 1376 – 1382 рр. Сам Лайош I відвідав Польщу не більше трьох разів і вважав себе насамперед королем Угорщини. Галичину він не приєднав до Польщі. У 1372 р. він встановив у регіоні угорське панування. Намісником краю став Владислав Опольський. У лен останньому було передане Королівство Руське, тобто Галичину. Владислав Опольський прийняв титул Господаря Руського. У 1376 р. литовці здійснили похід на Малопольщу, вони перейшли Сян під Завихостом і почали спустошити околиці Сандомира між Віслою та Сяном. У відповідь на цей напад Лайош I виступив походом на Белз, яким володів Юрій Наримунтович. Белз після кількох місяців облоги капітулював. Польські ж війська взяли в облогу Холм, а після його здобуття рушили на Луцьку землю. Тоді Кейстут не міг надати Любарту допомогу, оскільки відбивав напад тевтонців на Жемайтю. Ольгерд ж помер. Угорці ж посадили в Белзі свого воєводу. Холмську та Белзьку землю було передано під управління Владиславу Опольському. Юрій Наримунтович отримав від Лайоша I Любачів і довічну пенсію. Любарт утримав Луцьку землю, а Кремінець, Олесько, Лопатин увійшли до складу Галичини. До 1387 р. Галичиною правив угорський воєвода Русі. У 1377 р. Лайош I очолив похід проти литовців. Угорці привласнили собі замки Белз та Холм, що викликало невдоволення в Польщі. Ще в 1376 р. поляки напали на почт королеви в Кракові. У 1345 р. Лайош I підтримав Яна та Карла Люксембурга в їхньому хрестовому поході проти литовців.

У 1355, 1360, 1365, 1366 рр. чеські королі з династії Люксембургів відвідували Угорщину з дипломатичними візитами. Проте і були моменти конфліктів. У 1361 р. Карл IV як кайзер Священної Римської імперії німецької нації знеславив угорську королівну-мати Єлізавету. У 1368 р. Карл IV вступив у конфлікт з Казимиром III через спадщину Силезії. Лайош I підтримував союз з Альбрехтом II Габсбургом та його синами. Проте у 1367 р. угорський король уклав союз з баварським герцогом у відповідь на союз австрійського герцога з Карлом IV Люксембургом. У 1371 р. ж відносини між Габсбургами та Анжу були дружніми. Питання спадкоємця було важливим. Тривалий час Єлізавета Боснійська не могла народити йому сина. Король спочатку розглядав свого брата Іштвана, а після смерті Іштвана оголосив спадкоємцем свого сина Яноша. У 1355 р. Яноша усиновив Казимир III. Проте вже у 1360 р. Янош помирає і вимирання династії стало реальною перспективою. Спадкоємицею престолу визнали Ержебет доньку Іштвана. У 1365 р. до Буди прибув Карл IV Люксембург який вів перемовини про шлюб свого сина Вацлава з Ержебет. У 1370 р. у Лайоша народилась донька Катерина, у 1371 р. народилась донька Марія, а у 1374 р. донька Ядвіга. У 1374 р. Катерину заручили з Людовиком Орлеанським, французьким принцем. Людовік обіцяв Неаполь та Прованс як посаг за шлюб. Проте Катерина померла наприкінці 1378 р. На неаполітанський престол претендував Карл Малий з Дураццо, який був сином Карла Дураццо страченого в Аверсі. У 1371 р. Карл Малий Дураццо був баном Хорватії та Далмації. Після того як кайзер Філіпп Тарентський помер у 1373 р. Карл залишився єдиним чоловіком з династії Анжу окрім самого короля. У 1381 р. Карл Малий Дураццо був направлений до Неаполя з угорським військом. Він захопив неаполітанську королівну Жанну і закатавав її у в'язниці. У 1372 р. син Карла IV був заручений з Марією Анжу з угорських Анжу. У 1378 р. малолітня Ядвіга була одружена з Вільгельмом сином Леопольда Австрійського. Угорське дворянство підтримувало ідею що успадкування престолу має відбутись по чоловічій лінії і вважали Карла Малеого Дураццо єдиним претендентом на престол. У 1374 р. Лайош I надав «Кошицький привілей» польським панам, щоб досягти сприяння на визнання престолу за Катериною. У 1382 р. ж король зібрав у Кошице польських панів щоб вони присягнули Сигізмунду Люксембургу. Сигізмунд та Марія мали успадкувати польську корону, а Вільгельм та Ядвіга мали б успадкувати угорську корону. Королівна-мати Єлізавета Польська, протягом кількох десятиліть була фактичним співправителем Лайоша I. У 1362 р. вона виступила проти Карла IV. Перша невістка Єлізавети Маргіт Люксембург померла у 1349 р. у віці чотирнадцяти років. Її друга невістка Єлізавета Боснійська підкорилась владі свекрухи. У 1370 р. Єлізавета Польська за дорученням Лайоша I відправила правити Польщею. Завдяки сприянню Єлізавети було споруджено 13 церков в Угорщині. Її сприянням користувався Орден Паулінів – єдиний чернецький орден який був заснований у Угорщині. З 1308 р. він жив за правилами Блаженого Августина. У 1381 р. Лайош I придбав у Венеції мощі Святого Павла. У 1382 р. пауліни з Угорщини заснували монастир у Ченстохові, який згодом стане всепольською святинею. Улюбленим монастирем Єлізавети Польської був монастир кларисок в Обуді. Для правління Лайоша I була характерна релігійна нетерпимість. При дворі короля домінували францисканці. Після завоювання Відіна угорський король хотів повернути до католицизму болгар. У 1366 р. він спробував окатоличити сербів. Найбільший опір окатоличенню чинили волохи. Волохи та серби формально

приймавши католицизм твердо притримувалися православних обрядів. У 1360 р. з Угорщини були вигнані євреї. У 1367 р. євреям дозволили повернутися, але вони були змушені купувати нову нерухомість. Євреям було відмовлено в громадянських правах. У 1371 р. для євреїв був утворений спеціальний суд по справам євреїв. До того ж їх судив палатин. Єврейський суддя був обраний із родини Мендель, патриціїв Буди. Церковні доходи Лайош I залишав у королівстві. З його ж волі відбувались призначення прелатів. У вересні 1382 р. Лайош I помер у Трнаві. Його тіло було поховано в соборі в Секешфехерварі. З 1300 р. залежне селянство увійшло у склад йобагіонів. Удворники та кондиціонарії більше не згадувались. Йобагіони мали право вільного переходу від одного дворянина до іншого, що було підтверджено хартією Карла Роберта від 1327 р. Знать, королівські слуги та замкові воїни вважались однаково знатними і входили до прошарку воїнів. Трансильванські дворянами отримали королівський привілей у 1324 р., а у 1351 р. всі дворяни королівства включно з Славонією та Трансильванією користувались однаковими правами та свободами. Угорське суспільство складалось з дворян та йобагіонів. Ті хто як жили як орендарі та селяни вважались незнатними. Власність була ознакою дворянина. До дворян належали представники знатних родів. Поділ майна здійснювався у другому чи третьому поколінні по жорстким правилам. Кожна гілка роду мала право на спадок. Донька могла отримати четвертину від власності батька. При королі існувала придворна знать, яка мала вірно служити короні. Знать поділялась на придворних та провінційну шляхту в комітатах. У 1351 р. Лайош I підтвердив «Золоту Буллу» 1222 р. Статут закріплював маєток за тими хто мав право на нього за правом походження. Землевласник розглядався як унікальна особа, але він не міг розпоряджатися майном без згоди правителя. Стосовно ж бічних гілок роду, то вони могли розпоряджатися їм лише у третьому ступені. Коли власність ставала вакантною, то вона привласнювалась короною. За часів Лайоша I 20 замків потрапили у королівську власність. Якщо чоловіча лінія роду вимирала, то її власність конфіскувалась на користь короля. Іштван Лакці зарезервував свої маєтки за своїми родичами. На користь придворної знаті був прийнятий закон за яким якщо у придворних народжувалась донька то її статус прирівнювався до нащадків-чоловіків і вона отримувала власність на відміну від жінок з провінційної знаті. При Лайоші I провінційна знать втратила ряд прав. Місцевий правитель з 1350 р. втратив право використовувати печатку. Палатин був зобов'язаний відвідувати комітати і проводити там сеймики у кожному комітаті. Зазвичай сеймики проводилися заступниками палатина, оскільки він як великий посадовець гребував провінційними справами. Знаті було надано право меча. Посади дворянських магістратів у комітатах втратили більшу частину своєї ваги. Придворні мали легкий доступ до посад, маєтків та привілеїв. Провінційна знать були паріями. Вони були знаттю другого гатунку. Вони не могли придбати нову власність, а також мусили побоюватись вже за наявну у них власність. Барони чинили свавілля стосовно провінційної шляхти. У 1351 р. Лайош у Секешфехерварі розглядав скарги дворянства. Придворна аристократія нараховувало 30-40 знатних родів. У 1342 р. Тамаш Сеченьї зайняв пост палатина ,усунувши Другетів від влади. Він помер як королівський суддя у 1354 р. Його син Міклош Сеченьї займав більш скромні посади. Проте він домогся призначення себе баном Хорватії і помер на цій посаді у 1368 р. Зять Тамаша Сеченьї Міклош Сечі користувався особливою прихильністю

Лайоша I. Велику владу набув рід Лакцфі. Їхній предком був Ласло Лацк родич Лампберта Хермана. Сам Ласло був правителем секеїв. Його син Іштван став королівським конюшим. Інший син Денеш приєднався до францисканців і став вихователем короля Лайоша I. У 1355 р. Денеш помер на посаді архієпископа Калоча. П'ять члені родини Іштвана – його чотири сини та його брат Ендре знаходились на посаді воєводи Трансильванії. Син Іштвана Лакцфі Імре у 1372 – 1375 рр. був палатином. Молодші сини Іштвана тримали посаду королівського конюшого до 1395 р. На момент смерті Лайоша I Лакцфі були найбагатшою родиною в Угорському королівстві. Також прославились представники родини Кудар. Петер Кудар був головним чашником. У 1368 р. його призначили баном Славонії. У 1376 р. чотири брати Кудар займали місця у королівській раді. При дворі високе положення мали палатин Міклош Конт та Іштван Каніжа єпископ Загреба та воєначальник Славонії. Угорське військо було організовано у одиниці які звалися знамена. Дворяни мали прибути до війська отримавши накази від влади. У війську використовувались найманці. Здебільшого це були німці. Проте, у 1380 р. у Трансильванії служили англійські наймані лучники охороняючи замок Бран. Знамено складалося з кількох списів, які налічували кілька важкоозброєних лицарів, до яких приєднувались лучники та легкоспоряджені воїни. Вербування списів було обов'язком королівських лицарів. Лицарів керували загоном з 50-80 воїнів. Сумму потрібну для вербування надавала королівська скарбниця. В королівству було регулярне військо. Вперше воно проявило себе під час неаполітанських походів. У 1360 р. Лайош I послав військо ішпана Пожоні Шімона Мегдзезі проти правителя Мілана Бернабо Вісконті. Угорські найманці входили до Magna Societas Ungarorum. Саме на цих найманців спирався Карл Малий Дураццо під час своєї кампанії в Неаполі. Щомісячна плата лицаря та його списа становила щонайменше шість флоринів. У 1323 р. військовий податок становив одну восьму марки. У 1332 р. він становив вже цілу марку. Домогосподарство отримало субсидію в чотири марки. Король стикався з проблемами фінансування походів. Під час перших років правління Лайоша I фінанси були під контролем німців з Буди та Кремниці. У подальшому їх витіснили італійці. Брато Якопо та Джіованні Сарацено з Падуї контролювали фінанси. Наприкінці правління Лайоша I вони контролювали видобуток золота та карбування срібних монет. У 1373 р. їх родинним символом була голова сарацина. У Дубровніку вплив братів Сарацено був рівний палатину. У 1337 р. ціна на золото підвищалась на четвертину і була на цьому рівні більшість часу правління Лайоша I. Обмінний курс між золотом та сріблом сягав 1 до 12,5. У 1350 р. він досяг 1 до 14, а у 1360 р. досягнув 1 до 16. В Угорщині ходили золоті флорини та срібні гроші. Тільки у 1381 р. вартість угорського гроша почала падати. У 1382 р. один флорін коштував 180 динарів срібла. У 1380 р. Лайош I заставив замок Стініньак за 10 тис. флоринів. У останні роки правління короля впав видобуток золота у копальнях в Карпатах. Наприкінці правління Лайош I був ослаблений проказою і все менше приділяв уваги справам знаходячись у молитвах. Єлизавета Польська повернулась з Польщі у 1376 р. проте їй було вже більше ніж 80 років. Панівне місце при дворі зайняла її невістка Єлизавета Боснійська. Лакцфі мали великі володіння, проте вони були розпорочені по 15 комітатам. Вони не могли кинути виклик королівській владі. Нащадки ж Мікча були розкидані по 11 комітатам між Польщею та Славонією. Лакцфі та нащадки Мікча були відсторонені Єлизаветою

Боснійською від влади. У 1375 р. вона висунула на посаду палатина Міклоша Гараї. Його дядько Пал же був баном Мачви. Угорським намісником Галичини був Петер Кудар. Після смерті Лайоша I його заарештували за звинуваченням у передачі полякам кількох замків. З 1359 р. фінансами королівства розпоряджався прелат Деметрій. Також він був єпископом Сремським, Трансильванським, Загребським. У 1377 р. Деметрій був призначений канцлером, а з 1378 р. став естергомським архієпископом. Також високу посаду обійняв Яків Спішський. Він піднявся від посади нотарія до палатина. Яків Спішський був королівським суддею у 1373 – 1380 рр. Міклош Замбо почав кар'єру як зброносець Єлизавети Польської. Пізніше він став фінансистом і каштеляном Обуди. З 1377 р. він керував королівськими фінансами. До 1374 р. королівська печатка була головною печаткою королівства. З 1347 р. почала зростати роль таємної печатки. Середня печатка ж зберігалась у Вишеграді і нею володів таємний канцлер. З 1374 р. головною печаткою королівства стала таємна печатка. У 1376 – 1377 рр. була створена посада барона-канцлера. Велика печатка знаходилась ж під опікою віце-канцлера, ректора Секешфехервара. Бароном-канцлером став Деметрій. Він очолив один з трьох королівських дворів у Вишеграді. Інші два двори були королівським та палатинським. Особистий двір короля знаходився у Вишеграді з 1324 р. Деметрій був королівським підскарбія між 1359 та 1370 рр. З 1377 р. було введена пост королівського казначея. Близько 1370 р. у королівстві знаходилось близько 70 королівських міст. Вони сплачували податок королівській скарбниці, а не сеньйору. При королівському дворі були посади віце-палатина, віце коронного судді, протонотарія, які очолювали суди. Державними мовами в королівстві були латина та угорська. Латина використовувалась як мова писемних документів та хронік. Угорська та німецька не використовувалась як писемна мова до XV ст. Барони для ведення справ наймали собі нотаріусів. Прелати навчались в італійських університетах. У 1367 р. у Печі відкрився перший угорський університет. Його очолив німець Вільгельм Бергцаберн [Исламов, Пушкаш, Шушарин 1971, с. 174-176, 185-188; Богданова 2003, с. 94-106; Грушевський 1993, с. 30-63; Волощук 2012, с. 269-279; Войтович 2019, с. 227-255; Контлер 2002, с. 115-126; Varany 2012, р. 357-366; Мргїћ 2008, с. 73-84; Engel 2001, р. 157-194; Molnar 2017, р. 49-55; Чиркович 2009, с. 84-106; Carledge 2011, р. 36-42; Fine 1994, р. 345-405; Fine 1994, р. 322-325, 338-343; Поп, Болован 2005, с. 178-179, 183-188].

Після смерті короля престол перейшов до його одинадцятирічної доньки Марії. Реально керували Міклош Гараї та кардинал Деметрій. Двір розглядав Сигізмунда Люксембурга як спадкоємця престолола. Проте більшість дворян розглядали спадкоємцем Карла Малого Дураццо як легітимного правителя. Проте у цей час той був правителем Неаполітанського королівства. Йому у свою чергу загрожував Людовік Анжу, який доводився дядьком французькому королю Карлу VI. У червні 1382 р. французькі війська висадились у Неаполітанському королівстві. В Угорщині тільки пріор Врани Янош Паліснаї виступив на боці Карла Малого Дураццо. Хорватія повстала і там повстання було придушено тільки у 1383 р. Іштваном Лакцфі. До початку 1384 р. відбулись заручини Людовіка Анжу з королевою Марією. У 1384 р. Марія підтвердила привілей 1351 р. угорському дворянству. Єлизавета Боснійська спочатку вважала що потрібно втрутитись в боротьбу за владу, проте у 1383 р. вона задовольнилась престолом сестри Марії Ядвиги в Польщі. У 1384 р. був розірваний шлюб королеви Ядвіги. Її одружили на

литовському великому князі Йогайлою, який у хрещені прийняв ім'я Владислава II. У 1382 р. угорські воєводи передали Любарту Кремінець, Олесько, Городло, Лопатин. У 1382 – 1383 рр. поляки вели війну з поляками на Підляшші. У 1387 р. поляки вступили у Галичину. Спочатку поляки відвоювали у угорців Перемишль, а після неї Львів. Тільки угорський воєвода Галича Бенедикт Бебек чинив запеклий опір полякам. У відчаю Владислав Опольський передав управління Галичиною Вацлаву Люксембургу. Але місто в підсумку капітулювало. Владислав II – Йогайла видав у Жидачеві Бенедикту Бебеку грамоту на галицькі маєтки. Бенедикт Бебек доводився братом генеральному руському старості Імре Бебеку. У 1387 р. Сигізмунд Люксембург призначив титулярним правителем Руського королівства (Галичини) Сцібора з Сціборжиць, проте реально Галичина знаходилась у руках поляків. У 1395 р. польська королева Ядвіга Анжу титулувала себе правителькою Угорщини. Тоді ж галицькими маєтностями був призначений правити Спитко з Мельштина. У 1397 р. Сигізмунд Люксембург зустрівся у Спіші з Владиславом II – Йогайлою і Ядвігою. Сигізмунд погоджувався визнати за Польщею Галичину в обмін на те, що Поділля мали утримати Коріятовичі, які були васалами Угорського Королівства. Спішські перемовини результату не дали. У 1402 р. Федір Коріятович спробував відвоювати Поділля у Вітовта та Владислава II – Йогайли, проте його перемогли подільські намісники. У 1403 р. Швитригайла отримав Жидачів, Стрий, Стебник, Дроговиж, Устя тобто правобережжя Дністра до Карпат від польського короля Владислава II – Йогайли. У 1410 р. Сигізмунд виступав посередником у перемовинах між Тевтонським Орденом, Литвою та Польщею. У 1412 р. у Спіші питання Галичини було остаточно врегульовано. Новий правитель Угорщини Сигізмунд Люксембург не зміг надати допомоги угорським гарнізонам в регіоні, оскільки ще не придушив повстання. У 1384 р. Міклош Сечі, Лакці, Міклош Замбо виступили проти королеви-матері Єлизавети Боснійської і виступили на боці молодого Сигізмунду Люксембурга. Останній знаходився в Празі. Того ж року несподівано помер Людовик Анжу і Карл Малий Дураццо залишився останнім чоловіком з Анжу який міг претендувати на угорський престол. На його стороні виступили представники роду Гараї, які були відсторонені від влади Єлизаветою Боснійською та Павло Хорват. У 1385 р. Карл Дураццо висадився в Хорватії. На бік Карла Дураццо Малого перейшли хорватські барони – Іван Хорват бан Мачви та Павел Хорват єпископ Загреба. Карл Дураццо висадився у Сені й пішов на Загреб. Трвтко I ж був лише номінальним васалом Угорщини. У той час Угорщина перебували у складному стані. Боснійський король Трвтко I відвоював провінції, які були відторгнуті Лайошем I від Боснії. У 1384 р. Котор рятуючись від нападів сербських князів Балшичів з Епіру визнав себе боснійським васалом. Угорський воєвода вдерся до району Врбасу та Дубіци, які належали Угорщині ще з часів Арпадів. Марія Анжу одружилась на Сигізмунді Люксембургу. Стосовно ж чеських Люксембургів, то маркграфи Йодок та Прокоп з Моравії здобули Пожонь і захоплювали один замок за іншим. Карл Дураццо захопивши Хорватію почав похід на Буду. Угорщина переживала кризу. Сигізмунд Люксембург був вимушений втекти до брата до Праги. Стосовно ж Карла Малого Дураццо він вимусив Марію зректися престолу і 31 грудня 1385 р. був проголошений королем Карлом III Малим. Єлизавета Боснійська удавано йому скорилась, насправді ж бажаючи його позбутися. У лютому через 39 днів після коронації його влада була повалена у Буді. Він був важко поранений і його

переховували від ворогів у Вишеграді. Карл III помер 24 лютого 1386 р. Єлизавета Боснійська захопила владу. Головний чашник Балаж Форгач, який повалив владу короля, отримав у винагороду замок Єленець поблизу Нітри. У квітні 1386 р. чеський король Вацлав примусив Єлизавету Боснійську прийняти Сигізмунда Люксембурга як принця-консорта. Угорщина поступилась Пожонью маркграфам Моравії. Землі між Моравою та Вагом відішли до Чехії. У Славонії та на півдні королівства сильною була пронеаполітанська партія. Своїм королем вони проголосили сина Карла III Ласло Неаполітанського. У липні 1386 р. невелике військо Єлизавети Боснійської було розбито при Горьянах і вороги вбили баронів з роду Гараї. Сама королева-мати була ув'язнена у замку Гомнець у володіння загребського єпископа. Після цього влада перейшла до баронів, які утворили лігу. У серпні 1386 р. відбувся сейм у Секешфехерварі. У 1387 р. Єлизавета Боснійська померла у в'язниці. Її було задушено за наказом Павла Хорвата. Іштван Лакціфі був призначений палатином і став регентом при Сигізмунді Люксембурзі. У січні 1387 р. Сигізмунд від'їхав у Славонію і спробував врятувати королеву. 31 березня 1387 р. Сигізмунд Люксембург був коронований у Секешфехерварі. Корону йому вручив прелат Веспрема. Нового короля підтримало 20 баронів, які представляли 12 баронських родин. Їх очолював Янош Каніжа. Серед них були королівський суддя Імре Бебек, два Ласло Лосонці, Старший з Лосонці був воєводою Трансильванії, а молодший був баном Славонії. Барони бажали збільшити свої володіння. У 1387 р. братів Хорватів підтримали боснійці. На боці Сигізмунда Люксембурга ж виступив Іван Франкопан. Бойові дії велись навколо Загреба. Брати Хорвати та Трвтко I підтримували неаполітанські сили Ласло Неаполітанського. Зазнавши поразки у війні Хорвати були вимушені шукати притулку у Трвтко I. Користуючись громадянською війною в Угорському королівстві Трвтко взяв контроль над містами Спліт, Оміш, Трогир, Шибенік. Тільки Задар та Дубровнік залишилися вірними угорцям. Трвтку I в його завоюваннях допомагали Хрвоє та Іван Паліжна. У період 1387 – 1389 рр. під владу Трвтка потрапили Кліс, Кнін, Островіца, що значило перехід частини Славонії у склад Боснії. У 1390 р. Трвтко I проголосив себе королем Боснії та Хорватії. У цей час союз з Сигізмундом Люксембургом уклав Лазар Хребелянович. Він одружив на угорському королі свою дочку Теодору у 1387 р. Він сподівався на допомогу угорців у протистоянні з турками. У 1391 р. померли Трвтко I та Іван Паліжна. У 80-х рр. XIV ст. болгарські держави визнали себе вассалами Османів. У 1389 р. війська сербів та боснійців були переможені турками у битві на Косовому полі. У битві загинув Лазар Хреблянович. Сигізмунд Люксембург не вважаючи себе зобов'язаним Стефану Лазаревичу та регентші княжні Міліці напав на князівство Хребеляновичів. У 1389 р. угорці дійшли до Крагуєваца. У такій ситуації Хребеляновичі визнали себе васалами Османів і турки в 1390 р. вперше зіткнулись з угорцями. До 1396 р. 80 з 150 королівських замків перейшли у приватні руки. Барони Каніжа захопили замки у комітатах Ваш та Шопрон. Їм як пожалуванням були надані Капувар та Бернштейн. Нойгауз захопив Міклош Сечі, Гюссінг захопив Ласло Шарої, Кьосег захопив палатін з роду Гараї в обмін на свої володіння у Мачві. Барони захопили королівські володіння в Абауї, Нітрі, Барсі, Гонті. Не тільки замки, а й більше третини королівських міст потрапили під владу баронів – Чепрег, Керменд, Кьосег, Папа, Залаегерсег, Гюссінг, Надькереш, Дьюла, Інеу, Шарошпатак, Шаторальяуйхелі, Гонч, Севлюш, Мункач, Берегсас, Любовна,

Подолінець, Нове Місто над Вагом, Бецков, Бановце, Тополчани, Превідза. Близько 1396 р. близько половини всіх замків у королівстві перебували у руках 30 знатних родин. У Лакцфі було 10 замків, у Каніжа та Гараї по 9 замків, Бебек, Йолсвай, Лосонці мали по 7 замків. Також їх набутки обчислювалися десятками сіл. У 1392 р. Сигізмунд Люксембург усунув Лакцфі з посади палатинів. На боці короля виступила родина Гараї. Міклош Гараї був його радником. Також на стороні короля знаходився Міклош Переньї, котрий спочатку був головним чашником, а у 1390 р. став северинським баном. Він отримав у власність сеньйорії Шарошпатак, Фюзер, Требішов. Після того як Міклош Переньї загинув у битві при Нікополі у 1396 р. його місце зайняв його брат Імре, який до того був власником тасмної печатки. Ще одним з приближених короля став Сцібор з Сціборжа, котрий був поляком за походженням і був у 1389 р. іспаном Пожоні. Він став воєводою Трансильванії з 1395 р. Польський лицар отримав від короля 9 замків та 140 сел. Значну роль у королівстві грали і барони з родини Каніжа. На початку свого правління Сигізмунд Люксембург постав перед рядом викликів. Південна Угорщина та Славонія були умиротворені у 1387 р. Королівна Марія Анжу була звільнена з полону. Її перевезли з Гомнеця до Нові-Граду в Далмації. У неї була власна печатка і вона дарувала маєтки від свого імені до 1393 р. 17 травня 1395 р. вона померла під час вагітності внаслідок нещасного випадку. Її сестра Ядвіга мала претензії на угорську корону. У 1395 р. Владислав II – Йогайла вторгнувся у північно-східні провінції Угорщини. Проте Каніжа та Євстафій Йолсвай вигнали з королівства польсько-литовські війська. Хорватія та Далмація були повернуті під контроль Угорщини тільки у 1393 р. Наступник Трвтка I Степан Дабіша уклав мир з Сигізмундом Люксембургом за яким зрікався хорватських земель. Воєвода Хрвоє Вукчич зміг зберегти тільки завоювання на південь від річки Сава. У 1394 р. угорці захопили Добор у Боснії. Іван Хорват потрапив у полон і був закатований до смерті у Печі. Міклош Гараї за підтримки боснійців взяв під контроль Хорватію. Стосовно ж земель у Словаччині, то Сигізмунд Люксембург повернув їх, поступившись чехам володіннями у Бранденбурзі. Він поступився цією землею Йодоку маркграфу Моравії. З іншим маркграфом Моравії Прокопом Сигізмунд Люксембург воював у 1389 – 1390 рр. У 1391 р. турки здійснили набіг на Тімішоару. У 1392 р. угорці просунулись до Жрдело у васальних від Османів сербських землях. У 1392 – 1393 рр. болгарський відінський деспот Іван Шишман вступив у перемовини з Сигізмундом Люксембургом. У 1391 р. волоський князь Мірча анексував Добруджанський деспотат. У 1393 р. угорські війська діяли вздовж південних кордонів королівства. На півдні своїх володінь Сигізмунд Люксембург був у 1394 р. У 1395 р. угорці здійснили похід до Молдови. Успіх походу виявився тимчасовим, і Молдова стала васалом Польщі. У 1394 р. волоський кнез Мірча звернувся до угорців за допомогою щоб повернути собі владу, а раніше він спирався на допомогу поляків проти Угорщини. У березні 1395 р. Мірча у Брашові визнав себе васалом Угорщини. Проте у травні 1395 р. направлене до Волощини угорське військо було переможене, а її воєвода Іштван Лосонці був вбитий. У липні 1395 р. сам Сигізмунд Люксембург очолив угорське військо і звільнив від Османів Малий Нікополь на Дунаї. Мірча був відновлений на волоському престолі. Того ж року Мірча в союзі з Стефаном Лазаревичем, Марко Вукашновичем, Костянтином Деяновичем у битві при Рувіні переміг турок. У цій битві загинули Костянтин та Марко і турки анексували їхні

землі. У 1395 р. угорські емісари відвідали ряд країн Європи бажаючи укласти антиосманську коаліцію, а також прибули до Мамлюцького Єгипту. У 1396 р. під командуванням Сигізмунда Люксембурга зібралось значне військо. Там були бургундці на чолі з Жаном Неверським, волохи на чолі з Мірчою Старим, лицарі з Німеччини, Чехії, Італії, Англії. У серпні 1396 р. Сигізмунд Люксембург вдерся до Болгарії, яка була в тому році завойована Османами. Союзні війська взяли в облогу місто Нікополь поблизу Відіна. 25 вересня 1396 р. у битві при Нікополі європейське військо було переможено турками. У полон потрапив палатин Йолсвай, а сам Сигізмунд Люксембург втік на судні до Костянтинополя, після чого повернувся до Далмації. Відінський деспотат був анексований турками і Болгарія була позбавлена державності на кілька століть. До угорського двору втік титулярний болгарський цар Фружин. Наслідком поразки під Нікополем для Угорщини стало повстання проти королівської влади баронів Лакцфі. З 1392 р. вони підтримували контакт з Ласло Неаполітанським. Іштван Лакцфі виступив на чолі антикоролівської ліги. Проте її не підтримала більша частина баронства. Двох з баронів Лакцфі запросили до королівського двору у 1397 р., де були підступно вбиті. Лише Каніжа та Дітріх Бебек грали крім короля значну роль у королівстві. Місце Лакцфі отримав каринтійський дворянин Герман Ціллі. Він був довіреною особою короля до 1435 р., тобто до смерті короля. Він отримав у лен Вараждін у 1397 р., а у 1399 р. Загорье. Вірним союзником Германа Ціллі був єпископ Еберхард, який походив з Рейнланду. У 1397 р. Еберхарда було призначено єпископом Загреба. У 1398 р. до Угорщини був запрошений тосканський комерсант Філіппо Сколарі, який представляв італійську родину Барді. Також до Угорщини запросили Піпо з Озори. У жовтні 1397 р. відбувся сейм у Тімішоарі. Стосовно ж Хорватії, то там опорою престолу став Іван Франкопан. Його Сигізмунд Люксембург призначив баном Славонії та Боснії. Він також тримав під контролем місто Сень, острів Крк, регіони Вінодол, Гацка, Модруш. Після смерті Івана Франкопана на його місце угорський король призначив Бутко Курьяковича. Він став баном Хорватії. Раніше Курьяковичі підтримували Ласло Неаполітанського. У 1395 р. помер боснійський правитель Степан Дабіша. Боснією правили регентша Єлена Ніколіч. Сигізмунд призначив керувати Боснією та Хорватією Іштвана Лацкфі, що було порушенням звичаїв, оскільки раніше цими землями правили тільки місцеві правителі. Хрвое Вукчіч підняв повстання. Він правив лише частиною Боснії. Іншою частиною правив Сандаль Граніч. Також важливу роль в Боснії грав Остоя. Остоя та Хрвое проголосили свою лояльність Ласло Неаполітанському. У 1398 р. угорці атакували Боснію, але не змогли досягнути значних успіхів. У 1401 р. Остоя та Хрвое Вукчіч виступили на боці Ласло Неаполітанського. Боснійці у 1403 р. взяли під свою владу Спліт. Того ж року до Задару прибув Ласло Неаполітанський щоб здобути угорську корону. Угорська аристократія у 1397 р. організувала надійний захист кордонів королівства від нападів Османів. Сигізмунд Люксембург підтвердив хартію 1351 р. у якій були закріплені привілеї угорського дворянства. Були встановлені жорсткі штрафи за неприбуття дворян за наказом короля до війська. З дворян у 1398 р. були створені ополчення, які охороняли кордон. Сигізмунд Люксембург пообіцяв що не буди призначати іноземців на посади, зробивши тільки виняток для Сцібора, Еберхарда та Матерна єпископа Трансильванії. У 1397 та 1399 рр. Сигізмунд воював проти маркграфа Прокопа у Моравії. Тільки у грудні 1400 р. угорський король повернувся додому.

Сигізмунд Люксембург претендував на чеський престол, а також престол кайзера Священної Римської імперії німецької нації. У квітні 1401 р. архієпископ Каніжа та палатин Бебек заарештували короля в замку Буди. Вони вимагали квід короля раз і назавжди зректися своїх іноземних радників. Проте Сигізмунд Люксембург віддав перевагу полону перед цим. Каніжа прийняв титул канцлера. Королівська Рада пропонувала запросити на престол або Ласло Неаполітанського або Владислава-Йогайла або Вільгельма Габсбурга. Міклош Гараї домогся звільнення короля з полону у серпні 1401 р. Сигізмунд одружився з донькою Германа Ціллі. Барбарою у 1405 р. Інша донька Германа Анна одружилась на Міклоші Гараї. У 1402 р. Сигізмунд Люксембург прибув до Пожоні, де уклав договір з Альбрехтом IV Габсбургом. З ним він домовився, що за умови якщо він не залишить спадкоємців чоловічої статті, то престол перейде до Альбрехта. Дітріх Бебек був звільнений з посади канцлера поставивши на його місце представника роду Гараїв. Барони Каніжа у 1402 р. запропонували престол Ласло Неаполітанському, котрий надіслав свої війська до Далмації. На початку 1403 р. Ласло Неаполітанський знаходився в Угорщині. Поблизу Ораді Каніжа та Бебек підняли повстання. До них приєдналися архієпископ Калоча, єпископи Егера, Арада, Трансильванії, Дьйора, Імре Бебек який був пріором Врани та сином Дітріха Бебека. Повстанців на сході держави очолили два воєводи Трансильванії Міклош Чаки та Міклош Маркалі. На стороні короля залишилися найбільш важливі міста та барони Сцібор, Гараї, Янош Мароті, Петер Переньї та інші барони. Сигізмунд привів війська з Чехії. До того часу повстанці зі сходу перетнули Тісу. Сигізмунд досягнув Пешта та взяв у облогу Естергом, який був резиденцією Каніжи. З Вишеграду Сигізмунду привезли угорську корону. Тим часом Ласло Неаполітанський прибув до Задара, його супроводжував легат папи Боніфіція IX Анджело Аччаюолі. Каніжа коронував Ласло Неаполітанського у серпні 1403 р. Ласло залишив Угорщину і призначив командувати Сплітом бана Хрвоє Вукчіча, який заволів Далмацією. Влада Сигізмунда так і не була відновлена в цій провінції. У жовтні 1403 р. магнати Чаки та Марчачі примирилися з Сигізмундом Люксембургом, який подарував їм амністію. Навесні 1404 р. практично вся Угорщина була умиротворена і тільки кілька фортець продовжували опір. Ласло Неаполітанський повернувся до Неаполя і став відтоді проблемою для папи римського. У 1403 – 1404 рр. багато хорватських баронів покинули програвшого у боротьбі за угорський престол. Владу Сигізмунда Люксембурга визнав Нікола Франкопан у 1404 р. Павел Радішич під тиском Хрвоє Вукчіча та Остої у 1403 р. втік до Дубровніка. Того ж року Остоя взяв в облогу місто. Його підтримав Радіч Санковіч. Проте здобути місто їм не вдалося. Того ж року Остоя уклав союз з Сигізмундом Люксембургом. Причиною була ворожнеча з прибічниками Боснійської церкви Клешичами. Остоя ж підтримав католиків. До Клешичів приєдналися Хрвоє Вукчіч та Павел Радішич. У березні 1404 р. Остоя уклав мир з Хрвоє та Дубровніком. Того ж року боснійська знать позбавила престолу Остою і передала трон Трвтку II. На чолі знаті знаходили Павел Радішич, Хрвоє Вукчіч, Сандаль Граніч. У 1405 р. дякуючи за це Трвтко передав Хрвоє місто Сребреніцу. Сандаль Граніч ж атакував Радіча Санковіча. Користуючись усобицями в Боснії у 1404 угорці атакували цю країну і зайняли Узору та королівську резиденцію Бобовац. Угорці надали допомогу Остої і утвердили його владу у Бобоваці. У 1405 р. угорці атакували Біхач. У 1406 р. вони здобули Сребреніцу та спустошили землі в

долині Дріни. У 1407 р. угорці воювали проти Хрвоє Вукчіча в долині річки Босна. Свояк Хрвоє Іваніш Неліпчич підкорився Сигізмунду Люксембургу. У листопаді 1403 р. Сигізмунд конфіскував значні землі у повстанців. Король захопив маєтки архієпископа Калоча та єпископа Дьора. Архієпископ Калоча помер у вигнанні у Неаполітанському королівстві. Томас Луданьї єпископ Дьора отримав притулок в Польщі. У 1404 р. Сигізмунд не дозволяв нікому отримати маєтки в Угорщині без його дозволу. Він порвав з папою римським Боніфацієм IX і залишав посади єпископів Веспрема та Ваца. У 1403 р. Сигізмунд Люксембург став регентом при чеському королевичі Вацлаві. У 1410 р. угорський король визнав тільки папу римського Іоанна XXIII. Проте король самостійно керував угорською церквою. У 1417 р. на соборі в Констанці він переконав кардиналів легітимізувати його владу над угорськими прелатами. Хоча папа Мартин V відмовився це визнавати, проте не міг похитнути влади угорського короля. У 1408 р. Сигізмунд Люксембург переміг боснійців у битві при Доборі і Трвтко II вступив у Орден Дракона. У нього крім боснійського та угорського короля увійшли 20 баронів та королева Барбара. В 1409 р. на посаду королівського судді було призначено Дмитра Розгоня. Того ж року Дубровнік платив данину Трвтку II. Владі Сигізмунда Люксембурга підкорився боснійський магнат Хрвоє Вукчіч. Він допоміг угорцям у боротьбі за Далмацію з венеційцями. У 1409 р. угорці зробили королем Боснії Остою. Трвтко II ж перебував у Павла Раденовича. Сандаль Граніч же продовжував бути лояльним Ласло Неаполітанському. Він знаходився у опозиції до влади Хрвоє Вукчевича як і Павел Раденович. Після смерті Трвтка I королівська влада ослабла і посилилась влада боснійських магнатів серед яких був Хрвоє. Хрвоє винагородили Пожегою та Сегедом і він став рукою Сигізмунда Люксембурга в Боснії. Також йому подарували титул бана Спліта. У 1410 р. угорські війська просунулись в Боснії до Сребрениці. Сигізмунд Люксембург визнав Остою королем Боснії, проте віддав Сребреницю своєму вассалу сербському деспоту Стефану Лазаревичу у 1411 р. Сандаль Граніч розлучився з родичкою Хрвоє Вукчіча Єленою і одружився на доньці Джордже Балшіча з Зети, яка доводилась родичкою і Стефану Лазаревичу. Угорські гарнізони знаходились в Сребреніку, Дубочаці, Врандуці, Торічані, Веселі, Стражі. Васалітет Хрвоє Вукчіча від Сигізмунда Люксембурга передбачав повернення до складу Угорщини Спліта, Шибеніка, Трогира. Іван Неліпчич князь Цетіне також визнав свою залежність від Сигізмунда Люксембурга. Ласло Неаполітанський розумів, що не зможе утримати владу у Далмації. Він заклав Далмацію Венеції за 100 тис. дукатів. Венеційці зайняли Задар, Нін, Врану, Новіград, острова Раб, Паг, Црес. У лютому 1410 р. венеційці взяли в облогу Шибенік та Трогир. Венеція відмовилась сплачувати данину Сигізмунду Люксембургу у 7 тис. флоринів. У 1411 р. угорці вдерлись в Істрію та Фріулі, прийшовши в італійські володіння венеційців. Сцібор та Піпо з Озори здобули кілька перемог, проте у 1412 р. Міклош Марчалі зазнав поразки у битві під Моттою. Тоді ж після дворічної облоги перед венеційцями впав Шибенік, який обороняв Нікола Франкопан. У 1412 – 1413 рр. Стефан Лазаревич воював з турецькими військами одного з османських шах-заде Мусою. У 1413 р. Сигізмунд Люксембург проголосив Хрвоє Вукчіча повстанцем і воював проти нього. До того в Буду у 1412 р. прибула боснійська делегація очолена Остоєю, Хрвоє Вукчічем, Павлом Раденовичем, Сандалем Гранічем. У 1413 р. Сигізмунд Люксембург очолив угорське військо, яке вторгнулось в Фріулі, проте згодом був

вимушений підписати п'ятирічне перемир'я з Венеційською Республікою. У 1413 р. Хрвоє Вукчич напав на володіння Сандаля Граніча, який правив Хумом. Хум також був угорським протекторатом. Спліт, острови Корчула, Хвар, Брач прийняли угорську владу. В Угорщину входили боснійські землі-комітати Дубіца, Врбас, Сана. У 1413 – 1414 рр. Хрвоє Вукчич попросив допомоги у Османів, які допомогли йому відвоювати Сребренік та кілька інших фортець. Раптове падіння угорської влади в Боснії призвели до того, що у 1414 р. турки вдерлись до Боснії і спустошили землі Остої та Сандаля Граніча і проголосили королем Трвтка II. Останнього підтримали Раденовичі. У 1415 р. Сигізмунд Люксембург відправив свої війська проти Хрвоє Вукчича. Останній уклав союз з турками і завдав значної поразки угорському війську. Того ж року відбувся сейм у Сутьєсці, який скликали Остої та Сандаля Граніч. На ньому був вбитий Павел Раденович, а Петер Раденович був осліплений та ув'язнений. Землі Раденовичів були поділені між Остоєю та Сандалем Гранічем. Угорці продовжували вмішуватись у боснійські справи. У 1415 р. була сформована угорська армія на чолі з Яношем Гараї та братом Яноша Мароті. Біля Добоя в долині річки Босна угорці зазнали катастрофічної поразки від боснійців. Пал Чупор бан Славонії був страчений, а інші угорські барони були викуплені за сумму в 65 тис. флоринів. Король Остої та Сандаля Граніч перейшли на бік Османів і вторгнулись до Карніоли в регіон Цельє у 1415 р. Тільки район Сребреніка залишався в руках Угорщини. Він став володінням Яноша Гараї в 1422 р., а у 1430 р. був пожалований Матку з Таловаца. У 1416 р. помер Хрвоє Вукчич. Оміш та Крайна дістались Іванішу Неліпчичу, котрий доводився родичем Хрвоє. Сини Павла Раденовича у 1417 р. виступили проти Сандаля Граніча. Війна з венеційцями знову спалахнула у 1418 р. Тоді ж помер Остої. Владу у його володіннях перейняв Стефан Остоїч. Сандаля Граніч продовжував боротьбу за владу. Стефан Остоїч уклав антиугорський союз з Венеціанською республікою. Він також уклав мир з Сандалем Гранічем. Проте невдовзі його усунули від влади. У 1419 р. венеційці завоювали острови Корчула, Брач, Хвар. Спроба з ходу оволодіти Сплітом та Трогиром була невдалою, оскільки ці міста були вірними угорцям. Проте у 1420 р. Спліт та Трогир підкорились венеційцям. На 1420 р. Дубровнік залишався васалом Угорського королівства. Зета та Албанія ж знаходились під владою місцевих сербських та албанських нобілів. У 1422 р. боснійський король Стефан Остоїч помер. Його союзники Ніколічі втекли до Дубровніка. За допомогою турок до влади прийшов Трвтко II. Повернувши собі престол він уклав договори з венеційцями та угорцями. У 1425 р. Трвтко II уклав союз з Сигізмундом Люксембургом і у 1427 р. проголосив своїм спадкоємцем Германа II сина Германа Цілли. У 1428 р. боснійський король одружився з одною з дочок Яноша Гараї. У 1427 – 1428 рр. Боснії була васалом і Угорського королівства і Османської імперії. У 30-х рр. XV ст. Трвтко II конфліктував зі своїми боснійськими магнатами. Конфлікт Угорського королівства і Венеційської Республіки почався в 1431 р. і закінчився підписанням мирного договору у 1433 р. за яким угорці визнали Далмацію за Венецією. Трвтко II також знаходився у конфлікті з іншим угорським васалом Джордже Бранковичем. У 1432 р. цей сербський деспот здійснив рейд у Боснію. У 1433 р. Боснію атакували турки, а у 1434 р. в неї вторгнулись угорці, які зайняли Яйце, Врандук, Бочац, Ходідьєд, Комотін. Трвтко II опинився в залежності від угорців. У 1435 р. він був вимушений емігрувати до Угорщини. Отримавши від Сигізмунда Люксембурга підтримку він знову прийшов до Боснії. Його

підтримували боснійські магнати Радівоєвічі. Супротивником Трвтка II був Стефан Вукчич, якого підтримали турки. Взимку 1435 – 1436 рр. Трвтко II втік до Угорщини. У березні 1436 р. турки здійснили набіг на підконтрольну угорцям Хорватію. У 1436 р. Трвтко II уклав мир з Стефаном Вукчичем визнав васалітет від Османів і став ворогом угорців. Того ж року Польща та Оміш в Далмації підкорились угорцям. Тільки у 1444 р. венеційці повернули собі Далмацію від Задару до Неретви. У 1443 р. венеційці заволоділи Баром, а у 1444 р. Польщею та Омішем. У 1481 р. володінням Венеційської республіки став острів Крк. Стосовно ж внутрішньої політики Сигізмунда Люксембурга, то в Угорщині у 1410 р. були призначені на посади Янош Бебек та Ласло Уйлакі, незважаючи на те, що раніше повставали проти влади короля. Ласло Уйлакі у 1403 р. був призначений баном Мачви. У 1422 р. єпископ Луданьї був призначений прелатом Егера. Свояки Сигізмунда Люксембурга Міклош Гараї та Герман Цілли стали опорами влади короля. Міклош Гараї був палатином у 1402 – 1433 рр. Він отримав під свою владу 13 замків. Герман Цілли баном Славонії у 1406 – 1408 рр. та 1423-1435 рр. Сцібор очолив егерську єпископію. Піпо Озора отримав під владу комітат Темеш. Його родичі зайняли посади в Калочі та Арадї. Під владою Піпо Озори був і видобуток солі. Еберхард з Рейнланду у 1404 – 1419 рр. був канцлером. Також він займав посаду загребського єпископа. Йоган з Альбена очолював канцелярію королеви. З 1423 р. він був хранителем таємної печатки. Матко Таловац хорват з Дубровніка у 1429 р. став каштеляном Белграда. У 1435 р. він став баном Славонії. У 1429 – 1433 рр. архієпископом Естергома був Георг фон Гогенлое. Мазовецький князь свояк Гараї став єпископом Веспрема. 23 комітати в Угорському королівстві очолювались іноземцями. У 1420 р. Сигізмунд Люксембург був коронований чеською короною. Піпо Озора помер не залишивши нащадки. Сцібор помер у 1434 р. Вольфурт з Швабії зник у 1438 р., а 1456 р. прийняв рід Германа з Цельс. Альбен у 1434 р. повернувся до Німеччини. На момент смерті Сигізмунда Люксембурга половина з 40 найбільших землевласників була новою знаттю і тільки 5 з них були іноземцями. Дев'ять засновників Ордена Дракона були таємним канцлером Імре Перенї, королівський суддя Петер Перенї, бан Мачви Янош Мароті, воєвода Якоб Лакц, Петер Леваї на призвисько Чех, який був сином Ласло Шарої, Міклош Чаки. Вони разом з Марчалі, Якичами, Розгонї, Палоці, Баторі, Орсагами склали нову політичну еліту. Кожен з них міг простежити дворян серед своїх предків на протязі п'яти поколінь. Мате Палоці став каштеляном Дьошдьєра у 1410 р. З 1419 р. він став таємним канцлером, королівським суддею він став з 1425 р., а з 1435 р. став палатином. Його брат Дьордь Палоці став воєводою Трансильванії у 1419 р., у 1423 р. став єпископом Естергома. Два брата Розгонї стали єпископами з 1428 р. У 1410 р. Сигізмунд Люксембург зібрав королівську раду у яку увійшли особливі радники. Ними були Бенедикт Макрай та Іштван Аранї, фінансові експерти італієць Леонхард Нофрі та німець Маркус Нюрнберзький. Маркус Нюрнберзький був ініціатором реформ що стосувались міст у 1405 р., а Іштван Аранї розробив військову реформу у 1403 р. Сигізмунд Люксембург покладався на своїх баронів з 1403 р. Він не скликав жодних сеймів до 1435 р. У 1424 р. Міклош Шальго, який був онуком Томаса Сеченьї, був засуджений за підробку монет. Король конфіскував його статок та зрівняв з землею його замок. У 1435 р. були конфісковані землі Якова Лацка. У 1427 р. був позбавлений маєтка син палатина Йолсвая. З того моменту як Сигізмунд

Люксембург був обраний кайзером Священої Римської імперії німецької нації. Найбільша його відсутність в Угорщині була 1412 – 1419 рр., коли він воював проти Венецій і перебував на церковному соборі у Костанці. У 1419 – 1422 рр. ж він воював у Чехії проти гуситів. У 1430 – 1434 рр. він же був присутній на церковному соборі в Базелі та на імперській коронації, а у 1436 – 1437 рр. перебував у Чехії. У 1414 р. під час перебування у Костанці та Кремоні він призначив керувати справами Угорщини баронів Канижа та Гараї. Уряд в Угорщині очолювався баронами Канижа під контролем архіканцлера Еберхарда до 1418 р. У 1430 – 1434 рр. Угорщиною керували архієпископ Дьордь Палоці, егерський єпископ Петер Розгоньї, палатин Гараї, королівський суддя Палоці, підскарбій Янош Розгоньї, Петро Берзневич. Сигізмунд під час своєї відсутності в Угорщині забирав разом з собою таємну печатку. Його завжди супроводжували кілька баронів разом зі своїм почтом. Він приймав гостей з Угорщини, які тримали його в курсі справ в королівстві. Коли Сцібор помер, то Сигізмунд Люксембург з Кремони надіслав лист-співчуття до його удови. У 1431 р. король надіслав листа бану Мачви з Нюрнберга, у якому заборонив одруження йому з королівською донькою. У 1433 р. у листі з Мантуї Сигізмунд Люксембург заборонив Ласло Сеченьї закласти один зі своїх замків. У 1409 р. король надав королеві Барбарі кілька замків у Славонії. У довічне володіння королеві вони були віддані у 1419 р. Те що залишилося від Мачви у 1411 р. було передано сербському князю, який створив Сербську Деспотовину. У 1402 р. з посади палатина був звільнений Дітріх Бебек. Його наступник з роду Гараїв замків у володіння не отримав. Королівські замки при Сигізмунді Люксембурзі відтепер керувалися не баронами, а каштелянами. З 10-х рр. XV ст. їм дарували чин капітана. Два Іштвана Розгоньї мали 13 замків, у тому числі Пожонь, Комарно, Тата, Тімішоара. У 1406 та 1436 рр. король конфіскував замок Турна. За правління Сигізмунда Люксембурга усього 62 замки та маєтки перейшли у королівську власність. Коли Сцібор помер у 1434 р., то палатин Палоці віддав його замки та маєтки короні, незважаючи на те, що на спадок претендували кузени Сцібора з Польщі. До кінця свого життя Сигізмунд Люксембург став скупим на винагороди. Палоці отримали Шарошпатак у 1429 р., а Розгоньї взагалі мусили задовільнитися парою сіл. За реєстром 1437 р. 26 замків перебували у Барбари Цілли, не враховуючи прикордонних замків у Трансильванії, Хорватії, Славонії, які також були королівською власністю. Ядром її володінь став замок Обуда та місто Кечкемет. Також її були віддані Тренчин, Зволен, Дьошдьор, комітат Ліптов та частина спадщини Сцібора. Кількість королівських замків скоротилась до небезпечного рівня і їх роль на себе взяли міста. Патриціат у містах складався здебільшого з німців та італійців. У 1403 р. Сигізмунд Люксембург доручив Пожонь, Кошіце, Щопрон іноземним капітанам, Буда перебувала у власності братів Нассіс з Далмації. У 1405 р. Сигізмунд Люксембург прийняв у себе посланців міст. У 1411 р. король віддав місто Дебрецен своєму сербському васалу. Сигізмунд заручився підтримкою провінційної аристократії. Він надав самоврядування комітатам. З 1409 р. знов збиралися місцеві сеймики. У 1432 р. провінційне дворянство внаслідок військової реформи що полягала в організації місцевих ополчень замість регулярної армії набуло більшої політичної ваги. Кожна сотня орендарів мала спорядити у військо три лучника. Військові кампанії короля тепер замість визначеного часу продовжувались необмежений час по королівській волі. На Пожоньському сеймі 1435

р. тягар оборони королівства був перекладений на баронів та короля. У юриспруденції був встановлений суд особливої присутності та була скасована обов'язкова вимога присутності на судді короля. У 1406 р. Сигізмунд Люксембург переніс свою резиденцію з Вишеграду до Буди. Особливого значення набула посада протонотарія, яку займав магістр Яків. Він міг скасовувати рішення суддів вищої інстанції. Суд особливої присутності був скасований після смерті магістра Якова у 1428 р. Сигізмунд Люксембург особисто був присутній тільки на тих судах, які стосувалися його особистих інтересів. Суд особливої присутності очолював архіканцлер. У 1435 р. була укладена Велика книга законів, що був зведенням законів. Були створені повітові суди, якими керували ішпани. У 1411 р. були переглянуті кордони комітатів. Після 1390 р. угорськими фінансами керували фінансисти з Нюрнберга. Велику роль грали і італійці. У 10-х рр. XV ст. Сигізмунд Люксембург поставив Піпо з Озори керувати фінансовими справами. Буда стала фінансовим центром королівства. Після смерті Піпо з Озори 1426 р. керування фінансами були децентралізовано. Проте у 30-х рр. XV ст. фінанси були зосереджені в руках родини Таловаців та Онофрію де Барді з Флоренції. На початки правління Сигізмунда Люксембурга внаслідок політичної кризи відбулась інфляція угорських грошей. Старі гроші перестали випускатись з 1410 р. Нові гроші же коштували кілька дрібних грошей. Фінансова реформа була проведена у 1427 р. Були введені нові великі гроші з срібла, 100 монет з яких дорівнювали угорському флоріну. Також були введені ферлінги (оболи), які були дрібною монетою і були четвертиною нових великих монет. Дрібніші монети стали жертвою інфляції і скоро в них нічого не залишилось окрім міді. За правління Сигізмунда Люксембурга флорін дорівнював 6 – 8 тис. ферлінгів. У 1437 р. була здійснена спроба стабілізувати курс, проте єпископ Трансильванії не зміг зібрати податок, а селяни повстали внаслідок важкого економічного стану. Королівські прибутки мали кілька джерел поповнення. Одним з них були прибутки з соляної монополії. Спочатку нею керував Піпо з Озори, а у 1427 р. король став керувати монополією самотужки. Центр видобутку солі перемістився до Маремуреша. Другим джерелом був податок палати. Це був щорічний податок з селянства. Селянське господарство стало називатися порта. Це була фіскальна одиниця. У королівстві було 400 тис. порт тобто селянських оподаткованих дворів. Спочатку податок палати збирали ішпани, у 1427 р. їх змінили збирачі податків. Збір податків здійснювався під наглядом дворянських магістратів. Видобуток корисних металів здійснювався у Бая-Маре та Кремниці. Тільки одна Кремниця давало 28 тис. флоринів прибутку за рік. Королівська монополія на срібло та золото приносила скарбниці 55 – 60 тис. флоринів у рік. Прибутки від торгівлі ж складали 20 тис. флоринів. Волохи Трансильванії платили казні п'ятидесятницю у розмірі 2 тис. флоринів. Стосовно ж ясів та кипчаків, то вони не були орендарями, але сплачували 10 тис. флоринів. Трансильванські сакси приносили казні 13 тис. флоринів прибутку. Одинадцять саксонських міст Спіша приносили 700 флоринів прибутку. Буда та Пешт разом платили 4,6 тис. флоринів, Кошице 2 тис., Сегед – 1 тис., Секешфехервар – 600 флоринів, Естергом та Тімішоара по 400 флоринів. Річний прибуток від королівських міст та саксонців складав 30 тис. флоринів. Річний прибуток Сигізмунда Люксембурга становив 300 тис. золотих флоринів. Були і надзвичайні податки. У 1397 р. він наклав тяжкий податок на церкву щоб покрити видатки на війну 1396 р. Він зібрав 100 тис. золотих

флоринів. Прибутки архієпископа Естергома складали 23,5 тис. флоринів на рік. У 1387 р. Сигізмунд Люксембург вимагав від селян та містян седмицю, щоб покрити видатки по війні з Хорватами. У 1397 р. селянські господарство були повинні платити 1 флорин та 21 пфенінг кожне, що мало б дати 400 тис. флоринів. У 1435 р. був прийнятий податок п'ятидесятниця, який би мав фінансувати війну проти гуситів. Під час гуситських війн Сигізмунд Люксембург вимагав з королівських міст і надзвичайних податків. У 1426 р. він заклав замок Шинтава родині Палоці за 10 тис. флоринів. Пізніше він перепродав той сам замок Розгоні за 7,4 тис. флоринів. У 1388 р. Сигізмунд Люксембург заклав володіння Бранденбург за 565 тис. флоринів. У 1402 р. він продав Ноймарк Тевтонському Ордену за 63,2 тис. флоринів. У 1412 р. Сигізмунд Люксембург позичив 100 тис. флоринів у польського короля Владислава II – Йогайла для війни проти венеційців. За це він дав заставу частину територію Спіша. Ці володіння були повернуті Угорщині тільки у 1772 р. Марією-Терезією. Найбільшими статтями видатків були війни проти гуситів та Османів. У 1410 р. Руперт Пфальцьський був позбавлений титулу кайзера і його передали Сигізмунду Люксембургу. Ворог угорського короля Йодок помер у 1411 р. Сигізмунд Люксембург був коронований кайзером в сеймі в Аахені у 1414 р. У 1414-1418 рр. він як новий кайзер був присутній на церковному соборі у Констанці. У 1413 р. Сигізмунд Люксембург вів перемовини з папою римським Іоанном XXIII у Лоді. Сигізмунд Люксембург був Констанці, коли Яна Гуса засудили на смерть як еретика. Того ж року він зустрівся у Парижі з французьким королем Карлом VI. У 1416 р. він зустрівся з Генрі V у Англії. Результатом візиту був Кентерберійський договір, який передбачав альянс Англії та Священної Римської імперії німецької нації. У 1417 р. Сигізмунд відвідав свій спадковий лен Люксембург у Нідерландах. Також Сигізмунд Люксембург зустрівся у Пассау з єпископом Гогенлоє. Король повернувся до Угорщини не раніше січня 1419 р. У серпні 1419 р. помер король Вацлав, який правив Чехією. Владу у Чехії захопили гусити. У березні 1420 р. в Силезії Сигізмунд Люксембург проголосив буллу римського папи Мартина V про хрестовий похід. Влітку 1420 р. кайзер прорвався до Праги, де коронувався як новий чеський король. Проте невдовзі він зазнав поразки під Вишеградом від гуситів. З усього спадку чеських Люксембургів він правив тільки у Силезії та Моравії. Восени 1422 р. у Нюрнберзі він почав збирати нові війська для хрестового походу. Проте Сигізмунд Люксембург у 1426 р. був переможений гуситами у битві під Устьєм над Лабою. Ще один хрестовий похід проголосив папський легат Джуліано Чезаріні. Сигізмунд Люксембург у 1430 р. у Німеччині керував підготовкою походу. У серпні 1431 р. похід Сигізмунда Люксембурга проти чехів закінчився катастрофою у битві під Домаулице поблизу Пльзеня. У листопаді 1431 р. Сигізмунд Люксембург був коронований італійським королем. З липня 1432 р. по квітень 1433 р. він перебував у Сієні. Лише у травні 1433 р. Сигізмунд Люксембург відвідав Рим і папу Євгена IV. У червні 1433 р. він підписав мирний договір за яким Далмація мала відійти до Венеційської республіки. Після того як Османи зазнали поразки від чагатаїв Тимура у битві під Анкарою у 1402 р. позиції турок в Європі похитнулись. Завойовницьку політику Османів відновив лише султан Мурад II. У 1403 р. сербський князь Стефан Лазаревич визнав себе васалом Угорщини. У 1408 р. він став першим серед лицарів Ордену Дракона. У 1411 р. Сигізмунд Люксембург зробив Стефана Лазаревича одним із найбільших землевласників в Угорщині. Разом з Белградом йому віддали

Сремську Митровицу, Сланкамен, Бечей, Бечкерек, Вршац, Межотур, Дебрецен, Хайдубосормень, Сату Маре, Бая Маре, Бая Спріє, Мункач, Берегсас, Галля, Токай, Болдогкьо, Регец. Стефан Лазаревич разом з Сигізмундом Люксембургом прибув до Кракова у 1423 р. До смерті Стефана Лазаревича у 1427 р. південні околиці Угорського королівства страждали від турецьких набігів. З 1413 р. сербський деспот платив данину османському султану. Волоський кнез Мірча за свій союз з угорцями у 1396 р. був нагороджений маєтками у Південній Трансильванії. У 1399 р. йому було пожаловано у лен замок Болога, який потім він обміняв на замок Бран. У 1411 р. Мірча уклав таємний союз з польським королем Владиславом II – Йогайла що мав захистити Волощину у випадку нападу з боку угорців. Найбільша активність угорців спостерігалась у напрямку Боснії. У 1434 р. Сигізмунд Люксембург направив Матко з Таловаца до Боснії. Угорські гарнізони зайняли замки Яйце, Врандук, Бочац, Комотін. Після смерті Мірчі Старого у 1418 р. протягом кількох наступних років у Волощині точилась боротьба за престол. Перші проблеми з османами почались ще у 1417 р., коли Мехмед I зайняв Турну-Северин та примусив волохів платити данину. У 1419 р. угорці відбили Турну-Северин за допомогою сина Мірчі Міхая. Проте вже влітку 1420 р. Міхай помирає під час зіткнення з турками. Раду II посів престол у Волощині, який вступив у союз з Османами. Турки з Волощини робили набіги на Трансильванію. У вересні 1420 р. поблизу Хацега турки перемогли воєводу Міклоша Чакі. У 1422 р. владу у Волощині захопив Дан II, який був ставлеником Угорщини. Щороку у період з 1423 по 1426 рр. Піпо з Озори та Чакі здійснювали набіги до Волощини підтримуючи Дана II проти Раду II. Наприкінці 1426 р. угорське військо у кампанії 1426-1427 рр. очолив сам Сигізмунд Люксембург. Взимку 1426-1427 рр. один із угорських полководців принц Педро Португальський завдав рішучої поразки Раду II. Дан II зміг прийняти Сигізмунда Люксембурга у своїй ставці у Кимпулунзі. Відносний спокій зберігався до 1432 р., коли турки змусили Александру Алдю стати османським васалом. Рушивши на північ турки спустошили околиці Брашова та Сібіу. Ситуація була критичною поки угорці не поставили у 1436 р. на чолі Волощини князя Влада II Дракула. Він виховувався при угорському дворі та входив до Ордену Дракона. На момент смерті Сигізмунда Люксембурга безпосередньою небезпеки не було з Волощини чи Боснії, проте з Сербії здійснювали набіги османськи акинджи. У 1426 р. Стефан Лазаревич уклав у Таті договір з Сигізмундом Люксембургом договір за яким заповідав деспотовину і свої маєтки в Угорщині своєму кузену Джураджу Бранковичу. Сербський деспот помер у 1427 р. та Сигізмунд Люксембург у тому році зайняв Белград, проте замок Голубац сербський каштелян передав Османам. Угорці спробували відбити Голубац, але підхід військ султана Мурада II до Голубаца у 1428 р. змусив угорців зняти облогу. У червні 1428 р. відступаючи через Дунай війська Сигізмунда Люксембурга зазнали втрат. Угорщина стала безпосереднім сусідом Османської імперії. У період 1419-1429 рр. угорці спорудили 14 нових фортець на південному кордоні. Після 1419 р. прикордонні регіони очолювались Піпо з Озори. У 1428 р. була споруджена фортеця Пескарі навпроти Голубаца. У 1429 р. Сигізмунд Люксембург звернувся до гротмейстера Тевтонського Ордену з проханням взяти під свою владу сербську частину угорського кордону з Османами. Ніколас фон Редвіц у тому ж році заволодів Северином і отримав титул бана. Проте тевтонці у 1432 р. зазнали настільки значної поразки від турок, що були вимушені повернути замки угорському

королю. Оборона південних кордонів вимагала значних витрат коштів. Також Угорщині загрожували гусити. У 1428 р. вони зайняли Скалицу на кордоні Моравії, а у 1431 р. спустошили долину річки Ваг, у 1432 р. гусити взяли Трнаву. У 1433 р. вони увійшли до Спіша і здобули Кремніцу. У 1433 р. Сигізмунд Люксембург був змушений підписати з гуситами Празький договір, який дозволяв їхні релігійні практики. У 1434 р. радикали-таборити були переможені більш поміркованими гуситами-чашниками у битві під Ліпанамі, на чому закінчились гуситські війни. Угорщині були повернуті Трнава та Скалиця. Останні свої роки Сигізмунд Люксембург провів на Базельському соборі, де вів мову про реформу церкви. У 1436 р. він перебував у Секешфехерварі. У грудні 1437 р. Сигізмунд Люксембург помер у Зноймо повертаючись з Праги. Сигізмунд Люксембург не залишив доброї пам'яті по собі в Угорщині, проте був доброю людиною та великим правителем. З 1408 р. столиця Угорщини перебувала у Буді. У 10-х рр. XV ст. він провів масштабні будівельні роботи у місті. Найбільш відомим його палацом був Фріц. У 1424 р. був споруджений костел присвячений Святому Сигізмунду. Ще однією резиденцією короля стала Тата. Близько 1430 р. Сигізмунд Люксембург розглядав перспективу перенесення резиденції до Пожони і у 30-х рр. XV ст. провів реконструкцію місцевого замку. Приклад короля наслідували барони. Каніжа спорудили замок у Айзенштадті, Міклош Гараї у Папі, Герман Ціллі у Вараждіні, Янош Мароті у Дьюлі, Сцібор у Бецкові. Крім баронів хотіли собі замки спорудити багаті дворяни. Стібор заснував новий костел для августинців у Нове Место над Вагом, Міклош Гараї заснував костел Богоматері у Буді, Піпо з Озори базиліку у Секешфехерварі. Барони проводили більшу частину свого життя при дворі короля. У 1412 р. Сигізмунд Люксембург примирився з Владислава-Йогайла. У 1424 р. угорський король прийняв у себе датського короля Еріка та візантійського імператора Іоанна VIII Палеолога. У 1429 р. він провів імперський сейм у Пожоні. У 1433 р. угорське баронство було присутнє на коронації Сигізмунда Люксембурга у Римі. З 1414 р. герби отримали більш дрібні ніж барони дворяни. Лоренц Талі у 1409-1411 рр. здійснив паломництво до Сантьяго-де-Компостела в Іспанії і Чистилища Святого Патрика в Ірландії. Міклош Шальго Сеченьї у 1438 р. помер у вигнанні в Венеції. Стосовно Піпо з Озори, то його замок будував Манетто Аманнатіні. Цей вельможа слідував угорській звичці носити бороду. У 1395 р. Сигізмунд Люксембург спробував заснувати університет в Обуді під керівництвом Люка Сантої. Проте у 1403 р. цей феодал взяв участь у повстанні проти короля і тоді університет був закритий. У 1410 р. угорський король з дозволу папи римського відновив діяльність університету. Проте угорських студентів куди більше приваблювали університети у Відні та Празі [Исламов, Пушкаш, Шушарин 1971, с. 176-182, 186, 188-192; Богданова 2003, с. 107-114; Волошук, Федорук 2019, с. 119-132; Грушевський 1993, с. 119-124; Волошук 2012, с. 269-279; Войтович 2019, с. 256-276; Контлер 2002, с. 126-141; Barany 2012, р. 366-369; Мргіћ 2008, с. 85-123; Engel 2001, р. 195-277; Molnar 2017, р. 55-60; Чиркович 2009, с. 106-132; Carledge 2011, р. 42-51; Fine 1994, р. 453-478; Поп, Болован 2005, с. 244-249].

Єдиною дитиною Сигізмунда Люксембурга була його донька Ержебет від шлюбу з Барбарою Ціллі. У 1421 р. вона одружилась з Альбрехтом V Габсбургом. 18 грудня 1437 р. австрійський герцог Альбрехт був обраний угорським королем. Право Ержебет на престол було відкинуто і на Новий Рік 1438 р. Альбрехт був

коронований угорською короною. Щоб забезпечити собі прихильність угорського дворянства він пообіцяв скасувати усі реформи Сигізмунда Люксембурга, проте не дотримав своїх обіцянок. Окрім Угорщини він правив Німеччиною та Чехією (був титулярним, а не справжнім правителем). У квітні 1438 р. Альбрехт Габсбург доручив правити Угорщиною своїй дружині Ержебет Люксембург. У 1439 р. угорська знать зібралась на сейм у Буді. Альбрехт Габсбург був вимушений піти на ряд поступок. Королям було заборонено призначати на посади іноземців, також військо мало фінансуватись за кошти з мита, королівським донькам дозволялося мати маєтки та карбувати монети. Король вільно обирав собі радників. Було заборонено оподаткування маєтностей прелатів і призначення керувати ними світськими феодалами. У 1438 р. османський султан у одному зі своїх набігів спустошив Трансильванію. Навесні 1439 р. турки вдерлись до Сербської Деспотовини і здобули її столицю Смедерево після двомісячної облоги. Внутрішня феодальна анархія в Угорщині зробила короля лише найбільшим землевласником у королівстві та першим серед рівних. Альбрехт помер у жовтні 1439 р. від дезинтерії. Хоча угорські дворяни зібрали ополчення, але воно простояло в Тителі. Навесні 1440 р. Мурад II взяв у облогу Белград. Тільки завдяки вдалому командуванню Йована з Таловаца угорці змогли утримати місто. У цій скрутній ситуації угорські придворні знаходились у конфлікті з провінційною аристократією. Подолати політичну кризу було покликано запрошення на угорський престол сина Владислава II-Йогайло Владислава III короля Польщі. Приймавши умови угорського дворянства Владислав увійшов у травні 1440 р. до Буди. Він коронувався як король Ласло V. Коронацію здійснив архієпископ Денеш Сечі. Проте з його коронацією не погоджувалась королева Ержебет. Коронацію Ласло V було скасовано у червні 1440 р. Королю довелося знову коронуватись у Секешфехерварі у липні 1440 р. Ласло V був законним спадкоємцем влади Альбрехта Габсбурга. Проте друга коронація викликала боротьбу між прибічниками польського Владислава III Варненчика та чеського Ладислава V Постума. Вони фігурували у угорській традиції як Уласло I та Ласло V. Громадянська війна тривала в Угорщині з літа 1440 до 1445 р. Ладислав V Чеський отримав підтримку більшості баронів, проте Владислав III Польський мав підтримку Ласло Гараї, графа Цілли, сербського деспота Джордже Бранковіча, архієпископа Денеша Сечі та Яноша Перенї. Владислав III Польський спирався на допомогу поляків та литовців, у той час як партія королеви, яка підтримувала Ладислава V Чеського, отримала допомогу від чехів та німців. Вона призначила Фридриха III Габсбурга опікуном свого сина. За це вона віддала австрійцям комітат Шопрон. Громадянська війна у 1440-1442 рр. полягала в облогах замків та взаємних набігах. Чеський кондотьєр Йіскра з Брандуса за дорученням Ержебет охороняв замок Кошице. Чех домогся поширення влади Владислава Чеського на Спіш та Зволен. Основу його війська стали чеські гусити загартовані у війнах. Йіскра з Брандуса переміг усі війська направлені проти нього. Проте у іншій частині королівства Міклош Уйлакї (Ніколе Ілацкі) бан Мачви та Янош Хуньяді бан Северина перемогли у битві при Баташеці у 1441 р. прибічників Ладислава V Чеського. На початку 1442 р. здавалось, що перевага на боці Ладислава V Чеського, проте після невдачі під час облоги Нітри сили знаходились у рівновазі. Більшість північних комітатів від Тренчина до Шариша підкорялись Йіскрі з Брандуса, тоді як більшість земель на заході знаходились під владою прихильників Ержебет. У їхніх руках знаходились

Комарно, Дьор, Нітра, Шопрон, Пожонь. Естергом у 1441 р. захищав Денеш Сечі від сил Ладислава V Чеського. Мирні перемовини у 1442 р. були перервані раптовою смертю королеви Ержебет. На стороні Ладислава Чеського опинився Фридрих III. Значну роль в країні грав Янош Хуньяді. Його батьком був Войк з Хунедоари. К. Мурешану вважає, що батьком Яноша Хуньяді був волох. Також поширена гіпотеза про сербське походження Хуньяді. Сам Янош Хуньяді народився у 1405 р. У 1430 р. він супроводжував Сигізмунда Люксембурга в його подорожі на Захід. У 1434 р. Янош Хуньяді захищав південні кордони Угорщини разом з Франком з Таловаца баном Северина. У 1439 р. Альбрехт Габсбург доручив йому оборону південних рубежів і призначив баном Северина. Після перемоги під Баташеком Владислав III Польський надав надзвичайні повноваження Міклошу Уйлакі та Яношу Хуньяді. Вони керували Трансильванією, секеями, Тімішоарою, Белградом і усьогома замками на Дунаї. Міклош Уйлакі був каштеляном Секешфехервару та баном Мачви, у той час як Янош Хуньяді був баном Северина. Половина Угорщини від Секешфехервара до Східний Карпат влада зосередилась у руках цих двох баронів. Міклош Уйлакі боровся з ворогом в районі Печа та за річкою Дравою. Джурадж Бранкович увійшов у Клуж у квітні 1441 р. Того ж року Янош Хуньяді перебрав командування Белградом від братів Таловаців. Після цього він увійшов у Сербію і у 1442 р. завдав двох поразок санджакбею Смедерево. В березні 1442 р. османський бей Мезід вторгнувся до Трансильванії. У листопаді долина річки Яломіца була спустошена військами румелійського бейлербея Шіхаб ад-Діна. Навесні 1442 р. кардинал Джуліано Чезаріні прибув до Угорщини з Італії. У 1443 р. велике угорське військо на чолі з Владиславом III Польським та Яношем Хуньяді вирушило з Угорщини до Балкан. У січні 1444 р. це військо здобуло Софію. До антиосманської коаліції приєднався герцог Бургундії Філіпп III Добрий, Венеційська та Генуезька республіки. Венеційці та генуезці повинні були перерізати транспортування османських військ з Анатолії та Румелії. Під час квітневого сейму 1444 р. у Буді Джуліано Чезаріні примусив угорського короля Владислава Польського продовжити війну з Османами. У липні 1444 р. він залишив Буду. До угорців приєднався князь Волощини. Албанці Георгія Кастріоті та король Боснії Стефан Томаш також обіцяли допомогу. Мурад II взимку 1443-1444 рр. звернувся до Джураджа Бранковича з проханням розладнати європейську антиосманську коаліцію. Сербський деспот пообіцяв Яношу Хуньяді значні маєтності в Угорщини за відмову від хрестового походу. Коли Владислав III Польський готувався до війни у червні 1444 р. у Адріанополі був укладений мир. Цей мир підписав Джордже Бранкович. За ним турки звільняли від своїх військ Сербію, а султан мав заплатити королю данину у 100 тис. золотих флоринів. У серпні 1444 р. емісари Мурада II зустріли Владислава III Польського у Сегеді. Янош Хуньяді наполягав на укладені мирного договору. Проте цьому завадив Джуліано Чезаріні, який змусив Владислава III Польського 4 серпня 1444 р. визнати договір з турками юридично нікчемним. Не підозрюючи про це Мурад II у серпні звільнив від османських гарнізонів Смедерево та інші фортеці в Сербії. Джурадж Бранкович ж передав Яношу Хуньяді свої велетенські маєтки в Угорщині. Наприкінці вересня 1444 р. угорсько-польське військо форсувало Дунай і перетнуло кордон з Османською імперією. 10 листопада 1444 р. османи в битві при Варні знищило військо Владислава III Польського. Сам польський та угорський король Владислав III Польський та Джуліано Чезаріні загинули у битві. Наслідком

цієї поразки було те, що тепер фактично права на престол мав тільки Ладислав V Чеський. Він був титулярним королем Угорщини у 1445 – 1457 рр., проте реально Угорщиною керував Янош Хуньяді. Владу чеського короля визнали Хуньяді, Уйлакі, Дьордь Розгонї, Імре Бебек, Міхай Орсаг, Панкрац Ліптов, Йіскра з Брандиса на сеймі у квітні 1445 р. Проте влітку 1445 р. Фридрих III Габсбург зайняв Кьосег та Айзенштадт. В Славонії графи Ціллі діяли проти Таловаців. Замки єпископа загребського та пріора Врани були захоплені прибічниками Габсбургів. В червні 1446 р. було досягнуто мирного договору в Ракоші за яким був призначений регент Угорського королівства. Ним став Янош Хуньяді. Восени 1446 р. він здійснив кампанію проти австрійців і спустошив округу навколо Відня. У березні 1447 р. був проведений сейм. Комісія капітанів, яка керувала країною з 1445 р. була розпущена. Було постановлено, що у разі смерті Ладіслава V Постума, який фігурує у угорській традиції як Ласло V, представники провінційної знаті та барони мали обрати нового правителя. У вересні 1447 р. Ласло Гараї було обрано палатином. Влада регента практично поширювалась на все королівство, проте Йіскра з Брандиса та графи Ціллі не корилися йому. У червні 1447 р. було підписано перемир'я з Фридрихом III Габсбургом за яким в його руках залишилися Шопрон, Кьосог, Айзенштадт. Німці поступилися угорцям Дьйором. Ладислав V Постум залишився під опікою Фридриха III. Війна з Габсбургами припинилась до 1459 р. У володінні Ульріха Ціллі сина Германа Ціллі залишились землі Славонії. Він був проголошений славонським баном. У його володіннях знаходилось понад 20 замків. Також його землі були в Хорватії та Західній Угорщині аж до володінь Габсбургів у Штірії. У 1446 р. Янош Хуньяді спробував перемогти баронів Ціллі, але не досяг успіхів у цьому. У 1448 р. регент здійснив новий похід проти своїх ворогів, але війна закінчилась перемир'ям. Графи Ціллі підкорились владі угорських станів, проте мали володіння навіть у словацьких землях поблизу Тренчина. Щоб перемир'я було міцним Янош Хуньяді уклав династичний союз свого сина Ласло з донькою бана Ульріха. Йіскра з Брандиса ж отримав титул генерального капітана і був прихильником Ласло V. Його володіння поширювались від шахтарських поселень поблизу Кремниці до Кошице та Шариша. Він перебував у конфлікті з угорськими станами, оскільки зосередив у своїх руках золоті та срібні копальні. Йіскра з Брандиса відмовився віддати землі захоплені ним під час боротьби за владу в Угорщині. У 1446 р. йому було дозволено залишити собі захоплені маєтки та замки. Проте у 1447 р. знову почалась війна, яка протривала до 1452 р. Його супротивником був Янош Хуньяді. Протягом цього часу регент здійснив не менше чотирьох походів у словацькі землі. Під час облоги монастиря поблизу Лученця у 1451 р. війська Яноша Хуньяді зазнали поразки від Йіскри з Брандиса. У битві загинуло кілька баронів. У серпні 1452 р. був підписаний мирний договір за яким Йіскра утримав всі свої володіння. Йому давали 10 тис. флоринів за те що він мав зрити свої замки, а також 15 тис. флоринів за звільнення знатних в'язнів. Папа Римський Микола V надіслав до Угорщини кардинала Карвахалю, щоб спонукати Яноша Хуньяді виступити проти турок. Регент королівства почав кампанію проти Османів у грудні 1447 р. Угорське військо посилене контингентами волохів у 1448 р. здійснило кампанію у напрямку Албанії з метою об'єднатись з військами Георгія Кастріоті. На території Косового поля 17-19 жовтня 1448 р. відбулась битва у якій військо Яноша Хуньяді, волоського князя Владислава II, союзних польських та молдавських загонів

знало поразки. Наслідком поразки було те, що проти Яноша Хуньяді виступив Джурадж Бранкович, який був васалом султана Мурада II. Регент угорського королівства опинився у руках сербського деспота. Янош Хуньяді був вимушений повернути Джордже Бранковичу частину маєтків втрачених останнім у 1444 р. Коли Янош Хуньяді у 1450 р. повернувся до Угорщини він вимусив сейм конфіскувати у Джураджа Бранковича усі маєтки. Янош Хуньяді почав проти сербського деспота війну, проте у 1451 р. барони примусили регента укласти перемир'я. Джурадж Бранкович зберіг за собою маєтки. У 1450 р. Янош Хуньяді, Уйлакі та палатин Ласло Гараї створили лігу проти своїх ворогів. Регент змусив Дьордя Розгоня здати Пожонь, Трнаву, Скалицю. У 1454 р. він конфіскував у графів Цілли Тренчин та Поважську Бистрицю. Кінець регенства Яноша Хуньяді закінчився повстанням чеських та австрійських станів, які повстали під час перебування Фридриха III Габсбурга у Римі. Повстанці підтримані угорськими станами та графами Цілли взяли в облогу місто Вінер Нойштадт у Австрії і кайзер повернувшись з Риму був вимушений їм поступитися. У вересні 1454 р. Ласло V був переданий у руки графа Ульриха Цілли, який був троюродним братом молодого короля. Стосовно ж угорських володінь загарбаних Габсбургами у 1445 р., то вони залишились за кайзером. Звільнення Ласло V сприяла внутрішній консолідації Угорщини. У січні 1453 р. Ласло V прийняв рішення на сеймі у Пожоні амністувати усіх, хто підняв зброю проти нього воюючи на боці Уласло I. Пожалування королівни Ержебет та Уласло I були анульовані. Більшість короних земель була передана у приватні руки. Архіканцлером став Денеш Сечі, таємним канцлером став Янош Вітез з Арада. Янош Хуньяді залишив посаду регента, проте був проголошений генерал-капітаном королівства, він керував королівськими замками. За це колишній регент мав сплачувати 24 тис. флоринів. Ласло V віддав Яношу Хуньяді як пожалування комітат Бистриця і дав йому титул вічного графа. Спадкові титули були чимось новим для Угорщини. Тільки провінція Загорья, яка була віддана графам Цілли Сигізмундом Люксембургом мала аналогічний статус. На боці Яноша Хуньяді залишались Міхай Орсаг та Себастьян Розгонь. Проти від нього віддалилися Уйлакі. Уйлакі разом з Цілли та Гараї уклали союз з Ласло Палоці бажаючи відновити в Угорщині владу короля. У вересні 1453 р. була сформована ліга спрямована проти Яноша Хуньяді. На боці останнього ж виступив Янош Вітез, який був вихователем Матьяша "Корвіна" Хуньяді. У січні 1454 р. придворні на чолі з королем Ласло V спробували позбавити Яноша Хуньяді королівських прибутків. Ситуація змінилась у лютому 1456 р. коли король прибув до Буди. Янош Хуньяді зберіг посади генерал-капітана, але був змушений відмовитись від частини королівських прибутків, зокрема королівських фотрець Буди, Трнави, Дьошдьєра. Відносини з Османами залишались складними. У 1450 р. Янош Хуньяді підписав мирний договір. Мехмед II Фатіх прийшов на зміну своєму батьку Мураду II у 1451 р. У 1453 р. новий султан здобув Костянтинополь і переніс туди столицю Османської імперії. Коли скінчився строк Арадського миру 1450 р. він здобув у 1454 р. місто Смедерево в Сербії, яка була столицею Джордже Бранковича. У 1455 р. турки зайняли всю Сербію. Сербська державність була ліквідована Османами. Упродовж 1454 – 1455 рр. на імперських сеймах в Німеччині велись розмови щодо організації хрестового походу проти турок. Угорщина також готувалась до війни. Створювались приватні армії угорських баронів. Кожні 100 селянських наділів мали

спорядити 4 кавалериста та 2 лучника. У 1454 р. Янош Хуньяді здійснив похід до Сербії і вибив з Крушеваца турецький загін. Угорський сейм у 1455 р. санкціонував надзвичайний податок. Папа римський Калікст III розгорнув через францисканців пропаганду хрестового походу проти Османської імперії. Влітку 1456 р. військо з чехів та німців зібралось поблизу Відня. Проте це військо так і не допомогло угорцям. У липні 1456 р. Мехмед II Фатіх взяв у облогу місто Белград. Угорський гарнізон місто відбивав штурми ворога. На допомогу обложеним вийшло угорське військо на чолі з Яношем Хуньяді та Джіованні Капістрано. Воно нараховувало 25-30 тис. 21 липня 1456 р. угорський гарнізон зміг відстояти Белград під час самого сильного штурма турок, а 22 липня 1456 р. угорське військо на чолі з Яношем Хуньяді деблокувало місто. Турки були вимушені відступити. 6 серпня 1456 р. було днем коли папа римський отримав звістку про угорську перемогу і цей день став святом у християнському світі. 11 серпня 1456 р. Янош Хуньяді захворів на чуму, а 23 жовтня 1456 р. помер. Спадкоємець Яноша Ласло Хуньяді відразу після смерті батька опинився в конфлікті з королем Ласло V та графами Цельє. Ульрих Ціллі призначив сам себе генерал-капітаном королівства. На зїзді знаті у Футозі Ласло Хуньяді удавав покору, а потім заманив своїх опонентів у Белград. 9 листопада 1456 р. Ульрих Ціллі був убитий у Белграді. Ласло Хуньяді захопив у полон короля і відвіз його до Тімішоари. Перед тим як звільнити короля з полону Ласло Хуньяді взяв з нього обіцянку, що той не буде мститись за смерть Ульриха Ціллі. Вбивство останнього налаштувало проти Ласло Хуньяді баронів Гараї, Уйлакі та Орасаги. У березні 1457 р. Ласло Хуньяді разом зі своїм сином Матьяшом був захоплений у полон у місті Буда. 16 березня 1457 р. Ласло Хуньяді був страчений, а Матьяш Хуньяді втік з Угорщини до Чехії. Прихильники Хуньяді відреагували на події березня 1457 р. повстанням. Його очолила мати Матьяша Хуньяді Ержебет Сіладьї, її брат Міхай Сіладьї. Королівські війська очолили барони Уйлакі та Йіскра з Брандиса. Ласло V несподівано помер у Празі 23 листопада 1457 р. Оскільки він залишив спадкоємців, то Угорщина опинилась без короля. Також без короля опинився і чеський трон. Законними спадкоємцями були шурина Ласло V король Польщі та великий князь литовський Казимир IV і Вільгельм герцог Саксонії. Проте Вільгельм відмовився від успадкування угорського престолу, а Казимир IV був зайнятий Тринадцятирічною війною з Тевтонським Орденем, яка тривала у 1453-1466 рр. [Исламов, Пушкаш, Шушарин 1971, с. 205-215, 230-232; Богданова 2003, с. 114-121; Контлер 2002, с. 141-149; Varany 2012, р. 369-371; Мргїћ 2008, с. 123-134; Malcolm 1994, р. 40-42; Engel 2001, р. 278-297; Molnar 2017, р. 60-67; Чиркович 2009, с. 132-141; Carledge 2011, р. 53-61; Mureşanu 2021, р. 61-228; Fine 1994, р. 548-556; Поп, Болован 2005, с. 253-259]

Єдиним виходом було обрання королем Матьяша Хуньяді. У іншому б випадку королівство очікувала б громадянська війна. Кандидатуру Матьяша Хуньяді підтримав папський легат кардинал Карвахаль, а також кардинал Сечі. Палатин Ласло Гараї пообіцяв прийняти владу претендента на престол за умови якщо Матьяш одружиться на його доньці. Барони Сіладьї привели на допомогу Матьяшу 15 тис. своїх васалів. Вони добились від Матьяша Хуньяді обіцянки, що той не буде мститись за смерть Ласло Хуньяді. 24 січня 1458 р. Матьяш Хуньяді був проголошений королем Угорщини. Чеський регент Іржі Подебрад був задоволений таким підсумком. Він одружив свою доньку з угорським королем. 14 лютого 1458 р.

Матьяш Хуньяді увійшов до Буди, де його у віці 15 років посадили на престол. Угорська корона ще знаходилась в руках Фридриха III Габсбурга. У червні 1458 р. Матьяш Хуньяді усунув Ласло Гараї з посади палатина і призначив на цю посаду Міхая Орсага. У жовтні 1458 р. він заарештував Міхая Сіладьї і тримав його під вартою рік. На початку 1459 р. Ласло Гараї разом із іншими магнатами Західної Угорщини виступили за те, щоб визнати Фридриха III Габсбурга угорським королем. Вони присягнули йому на вірність у замку Гюссінг у лютому 1459 р. Проте Матьяш Хуньяді переміг повстанців вже у квітні 1459 р. Незабаром Ласло Гараї помер. Папа Пій II бажаючи організувати хрестовий похід проти турок намагався примирити Габсбургів та Хуньяді. Мирний договір був укладений у Вінері Нойштадті 19 липня 1463 р. Кайзер повертав Матьяшу Хуньяді корону угорських королів, яку він викоав ще у 40-х рр. XV ст. За це угорський король дав кайзеру 80 тис. флоринів. Кайзер ж повернув угорцям Шопрон. У словацьких землях Угорщини владу мав Йіскра з Брандиса. Останній не бажав визнавати своїм королем Матьяша Хуньяді і відстоював право Казимира IV на угорську корону. Але правитель Литви та Польщі не збирався допомагати чеському кондотьєру. Тоді Йіскра з Брандиса виступив на стороні Фридриха III. Король Матьяш почав проти Йіскри бойові дії у 1458 р. До кінця 1461 р. король відвоював Спіш, Зволен, Кошице. Лише коли Матьяш Хуньяді підписав угоду з Фридрихом Габсбургом Йіскра припинив опір. У травні 1462 р. він передав королю свої замки, натомість отримавши 25 тис. флоринів з замками Ліпова та Шоймош на річці Муреш. Після цього Йіскра з Брандиса був вірним королеві до самої своєї смерті у 1471 р. Колишні ж прихильники Йіскри ж продовжали опір. Матьяш переміг загін Яна Швєгли у битві при Костолянах на річці Ваг у 1467 р. Також під контроль короля була повернута Славонія. Після страти Ульриха Ціллі Славонія перейшла у руки кондотьєра Яна Вітовця. Він був призначений баном королем Ласло V. У 1463 р. Ян Вітовець був призначений на посаду бана Славонії Матьяшем Хуньяді. З кінця 1465 р. влада короля була твердою над Славонією. Влітку 1458 р. турки зайняли Голубац, а 29 червня того ж року впало Смедерево. Це було кінцем Сербської деспотовини. У 1462 р. турки вдерлись до Волощини і вигнали з Волощини князя Влада III Дракулу. Волоський володар був змушений втекти до Трансильванії. Там його ув'язнив Матьяш Хуньяді. Влад III Дракула пробив багато років як в'язень у Вишеграді. У 1463 р. Османи атакували Боснію. Мехмед II обезголовив боснійського короля Стефана Томашевича і перетворив його королівство на боснійський пашалик. У 1466 р. турки заволоділи Герцоговиною, якою правив Сандаль Граніч. Османська експансія знищила систему буферних держав, яка захищала Угорщину від Османської імперії. Восени 1463 р. угорці зайняли боснійську фортецю Яйце. Влітку 1464 р. Мехмед II спробував відвоювати цю територію, але Матьяш Хуньяді на чолі угорського війська вчасно підійшов до цього міста. 29 березня 1464 р. Матьяш Хуньяді був коронований "Короною Святого Іштвана". На сеймі який відбувся того ж року він підтвердився привілей Лайоша від 1351 р., а також Великий наказ Сигізмунда Люксембурга від 1435 р. Стосовно ж пожалувань за часів Ласло V, то король примусив власників ленів підтвердити володіння ними печаткою самого Матьяша Хуньяді. Королівська печатка разом з таємною печаткою була призначена Іштвана Вардаї та Яношу Вітезу. Обидва вони носили титули архіканцлерів та таємних канцлерів. Іштван Вардаї ще був архієпископом Калоча. Замість суддів королівської присутності був

створений єдиний державний суд компетенція якого поширювалась на все королівство. У серпні 1467 р. проти Мат'яша Хун'яді у Клузі-Манаштурі об'єднались волохи, секеї та німці у союз трьох націй Трансильванії. На чолі ворогів Мат'яша Хун'яді стояли Янош Сентдьордь, його брат Жігмонд та Бертольд Еллербах. Мат'яш швидко рушив у район Трансильванії і придушив повстання протягом кількох тижнів. У жовтні 1467 р. відбувся суд на повстанцями. Лідери повстання були покарані зі зразковою жорстокістю. Після цього Мат'яш Хун'яді здійснив вторгнення до Молдови, проте зазнав поразки поблизу Баї 15 грудня 1467 р. Війська Іштвана Баторі були переможені поступавшимися їм у кількості молдаванами Штефана III Великого. Мат'яш замислився про війну з чехами після смерті Катерини Подебрад, яка пов'язувала його з чеським регентом родинними зв'язками. Іржі Подебрад підтримував союзні відносини з Фридрихом III Габсбургом. Джерелом напруженості між угорцями та чехами була присутність чеських найманців у словацьких землях Угорського королівства. Наприкінці 1464 р. папа римський проголосив Іржі Подебрада єретиком. Магнати Чехії також були проти регента, оскільки він бажав посилити свою владу. Казимир IV на прохання Іржі Подебрада призначив свого сина Владислава спадкоємцем чеського престолу. Чеські магнати звернулися по допомогу до маркграфа Бранденбурга за допомогою, але той відмовився. Тоді вони звернулись до угорського короля. Мат'яш Хун'яді у 1465 р. повідомляв папу римського, що заради християнства хоче воювати проти чехів та турок. У 1468 р. коли спадкоємець Іржі Подебрада чеський регент Вікторін Подебрад напав на Австрію кайзер Фридрих III звернувся за допомогою до угорців. 31 березня 1468 р. Мат'яш Хун'яді оголосив війну чехам. Протягом 1468 р. угорські війська завоювали Моравію. В лютому 1469 р. Вікторін Подебрад зміг завдати поразки угорцям, проте чеські магнати у травні 1469 р. у Оломоулі проголосили Мат'яша Хун'яді чеським королем. У червні 1469 р. Вікторін Подебрад потрапив до полону. Після цього побоюючись посилення Угорщини Фридрих уклав союз з чеськими магнатами та Казимиром IV. Кайзер звинуватив угорського короля що той умисно пропустив через свої землі турок і надав допомогу бунтівним штирійцям. Того ж року угорці відвоювали у венеційців Сень та Вінодол у Хорватії. У лютому 1470 р. Фридрих III Габсбург та Мат'яш Хун'яді вели перемовини в Відні. У березні 1471 р. Вікторін Подебрад помер і згідно з його останньою волею королем Чехії став Владислав Ягеллон син Казимира IV. Тим часом проти Мат'яша Хун'яді угорські барони організували змову. На чолі бунтівників стали Янош Вітез та Янус Панонський. Вони увійшли у контакт з Казимиром IV і пообіцяли угорську корону одному з його синів. Поляки вдерлись у Угорщину, проте Мат'яш миттєво відреагував на змову. Більшість баронів та прелатів підтримали його. Вже у грудні 1471 р. польські війська повернулись до своєї країни. Янош Вітез підкорився угорському королю, а Янус Панонський втік з держави. У 1474 р. був підписаний мирний договір з Польщею. Проте в союзі між собою проти Мат'яша Хун'яді знаходились чеський король Владислав Ягеллон та кайзер Фридрих III Габсбург. Казимир IV приєднався до цієї коаліції. У жовтні 1474 р. Мат'яш Хун'яді вступив в Силезію і підкорив її своїй владі. Поляки, німці та чехи взяли в облогу Вроцлав, у якому знаходився угорський король. Проте не спромігшись здобути місто вони пішли на перемовини. Згідно з підписали перемир'я. У Брно у березні 1478 р. Владислав Ягеллон та Мат'яш Хун'яді підписали договір. Він був ратифікований у

1479 р. За ним Владиславу належала власть у безпосередньо Чехії, у той час як Мат'яш отримав Лаузіц, Силезію та Моравію. Владислав Ягеллон мав право викупити ці землі за 400 тис. флоринів після смерті Мат'яша Хун'яді. Відносини з Австрією у Яноша Хун'яді були напружені. Один зі змовників архієпископ Естергома Йохан Бекенслоєр втік у володіння Габсбургів. У червні 1477 р. Фридрих III Габсбург оголосив Владислава Ягеллона законним королем Чехії та курфюрстом Священної Римської імперії німецької нації. У відповідь на це Мат'яш Хун'яді напав на Австрію. У грудні 1477 р. кайзер був примушений прийняти умови угорського короля. Він визнав Мат'яша Хун'яді королем Чехії і сплатив 100 тис. флоринів. Проте мир протривав недовго. У 1480 р. угорські війська зайняли Штирію. Йохан Бекенслоєр за підтримки угорців став архієпископом Зальцбурга. У січні 1482 р. Мат'яш Хун'яді взяв у облогу Гайнбург. Це було фактичним оголошенням війни Священній Римській імперії німецької нації. У вересні 1482 р. угорці здобули Гайнбург, у грудні 1482 р. Кьосег. Брук та Конойбург впали у 1484 р. Відень був оточений угорцями у січні 1485 р. Місто було здобуто 1 червня того ж року. У серпні 1487 р. впала резиденція кайзера Вінер Нойштадт. Фридрих III Габсбург був вимушений піти на мир с Мат'яшем Хун'яді за яким передавав Угорщині Нижню Австрію та Штирію. Проте головним фронтом для угорців був південний на якому вони воювали проти турок. У 1469 р. османські війська наступаючи з Боснії атакували Крайну та Каринтію. Османські акинджі з'являлись у Фріулі та Істрії. У 1465 та 1468 рр. до Угорщини прибували османські послы. Було досягнуто миру з турками, який продовжувався до 1473 р. Мехмед II Фатіх отримавши перемогу над вождем Ак-Коюнлу Узун-Хасаном несподівано порушив перемир'я. Алі-бей з Смедерево у 1474 р. атакував угорське прикордоння. Турки увірвались у серце Угорщини і у лютому 1474 р. спалили Арад. З собою вони увели 16 тис. людей в ясир. Мат'яш Хун'яді відповів на це союзом з князем Молдови Штефаном III до якого послав на допомогу загін Балажа Мад'яра. У 1475 р. союзне християнське військо завдало поразки бейлербею Румелії у битві під Васлуєм. Розвиваючи успіх угорці перетнули Дунай та здобули замок Сабац у лютому 1476 р. Мат'яш Хун'яді розглядав можливість здобути Смедерево. Тим часом, у 1476 р. турки вдерлись до Молдови, але Штефан III уникнув зіткнення. Сторони були вимушені укласти мир. У 1479 р. турки атакували Трансильванію та Задунав'я. 13 жовтня 1479 р. у битві під Ораштіє Іштван Баторі та Пал Кініжі отримали перемогу над османським військом, яке спустошило Трансильванію. У 1480 р. турки атакували Хорватію. Мат'яш у відповідь відправив військо Пала Кініжі спустошувати Сербію. Сам Мат'яш Хун'яді вдерся до Боснії і спустошив її аж до Сараєво. Мехмед II Фатіх помер у 1481 р. Його наступник Байазід II Великий був менш войовничим. У жовтні 1483 р. турки уклали перемир'я з угорцями. У 1488 р. перемир'я було продовжено ще на два роки. У 1484 р. турки вели війну проти Молдови і завоювали Кілію та Четатя-Альбе, позбавивши молдаван виходу до моря. Сам Мат'яш Хун'яді користуючись перемир'ям спорудив на південних кордонах лінію замків. Канцелярію ішпана секеїв було об'єднано з двором воєводи Трансильванії. У 1476 р. були об'єднані банати Славонії та Хорватії. У 1478 р. було ліквідовано Мачванський банат. Графу Темеша Палу Кініжі було присвоєно титул генерал-капітана нижніх земель у 1479 р. Він був уповноважений збирати податки з південно-східних комітатів для підтримання обороноздатності прикордонних регіонів. Він сплачував жалування гарнізонам замків, а також загонам

легкої мобільної кінноти – гусарам. Тисячі сербських селян були звільненні від податку. Вони отримали статус воїнів і служили в угорському війську. Ключовими замками в системі оборони королівства були Турну-Северін, Белград, Сабац, Яйце, Сребренік. Їхні каштеляни отримали статус банів, але не були рівними баронам і підкорювались Палу Кініжу. Янош Хуньяді створив регулярне військо яке називалось Чорною армією. Вона складалась з угорців, чехів, німців. Її командувачами були Чернагора, Хаугвітц, Францишек Хаг, Ян Зелени. Військо мало достатньо артилерії. Жалування кавалериста складало 3 флорина на місяць, а для піхотинця 2 флорина на місяць. Утримання на рік 10 тис. воїнів коштувало 200-300 тис. флоринів. Також до цього варто приплюсувати витрати на утримання замків. У 1467 р. Матьяш Хуньяді доручив реформу фінансів німцю Йохану Ернусту з Відня. Був введений новий пфенінг. 100 пфенінгів складали золотий флорин. Було введено податок порта, за яким селяни сплачували як податок флорин за рік. Цей податок міг стягуватися і два рази за рік і селяни мали часто платити два флорина за рік. Королівські прибутки були значними і складали у середньому 250 тис. флоринів. Від соляної монополії король отримав 80 тис. флоринів, 60 тис. флоринів від карбування монет, 50 тис. флоринів від тридцятини, 47 тис. флоринів податку з міст. Загальна сума податків складала 400 тис. флоринів. Податок порта складав 300 тис. флоринів. Занальний річний прибуток складав 650 тис. флоринів. Для порівняння прибуток Османської імперії складав 1 млн. 800 тис. флоринів. Підскарбієм Матьяша Хуньяді у період 1460-1464 р. був Імре Запольяї. Король призначив його баном Хорватії та Боснії у 1464 р. Після цього Імре Запольяї був призначений палатіном. На цій посаді він знаходився до самої своєї смерті у 1487 р. Його молодший брат Іштван Запольяї став генерал-капітаном королівства. У 1464 р. Іштван Запольяї отримав у володіння провінцію Спіш за виключенням місто Левоча, яке належало королю. Високе положення при королі займали Міхай Сіладьї, Ян Вітовець, Міклош Уйлакі. Іштван Запольяї також керував Австрією і був найбільшим землевласником у королівстві. Високий статус мали кузени короля брати Понграк та Гереби. Янош Туз став воєводою Трансильванії. Петер Соколі став іспаном Темеша. Також високі посади обіймали Балаж Мадьяр та Міклош Чупор. Також варто відзначити високий статус сербів Вука Бранковича, братів Якшічів, Пала Кініжі, Ласло Егерварі. Йохан Ернуст був призначений баном Славонії. Наближеними короля був Себастьян Розгонь та Іштван Баторі. Іштван Баторі був на посаді королівського судді з 1471 р., а у 1479 р. зайняв посаду воєводи Трансильванії. Він був третім за багатством у королівстві. Міклош Уйлакі був баном Мачви до самої своєї смерті. Також він був титулярним королем Боснії та володарем замку Теочак у цьому регіоні. Міхай Орсаг був палатином протягом 25 років до самої своєї смерті. Потім цю посаду зайняв Ласло Палоці, який був королівським суддею з 1446 р. Кардинал Сечі був архіканцлером до 1464 р. Янош Розгонь ж був королівським суддею у 1471 р. Радником короля та керівником таємної канцлерії був Іштван Вардаї, котрий був архієпископом Калоча за правління Ласло V. У 1486 р. проти призначання Матьяшом Хуньяді свого малолітнього племінника Іполіто д'Есте на посаду єпископа виступив римський папа Інокентія VIII. При більш пізніх королях Іполіто д'Есте став кардиналом. У королівстві важливі посади займали іноземці – силезець Йохан Бекенслоер, Янош Філіпек з Моравії, італієць Габріеле Рангоні. Архієпископом Калоча був Петер Вараді, Урбан Надьлуцей був єпископом Дьору. Наступником

останнього став Тамаш Бакоч. Мат'яш Корвін призначав людей на посади єпископів та архієпископів по своїй волі, не рахуючись з Римом. На користь короля відійшли володіння баронів Сеченьї, Бебеків, Кудар, Кородї, Мароті, Марчалі. Також Мат'яш Хун'яді отримав спадок Мартина Франкопана. У 1481 р. загинув Йов Гараї, син Ласло Гараї. Його володіння також були реквізовані короною. До королівського домену були включені і володіння самої родини Хун'яді. У 1467 р. були конфісковані на користь корони володіння родини Лосонці. Комітати Орава та Ліптов також увійшли до королівського домену. Між 1458 та 1476 рр. Мат'яш Хун'яді провів 15 сеймів, а 1476 по 1490 рр. усього 5 сеймів. Угорські стани представляли барони, провінційне дворянство, прелати, представники міського патриціату. У 1484 р. Мат'яш Хун'яді ув'язнив свого канцлера Петера Вараді і відмовлявся дати йому свободи незважаючи на умовляння папи. У 1487 р. в опалу попав ішпан Пожоні Міклош Банфі. У 1486 р. Мат'яш Хун'яді схвалив великий кодекс законів. Регулювалась діяльність палатина та віце-ішпанів у комітатах. Мат'яш Хун'яді не мав дітей від першої дружини. Фридрих III Габсбург та Казимир IV ж відповіли відмовою на його спроби породичатись з ними. У грудні 1476 р. він одружився на Беатріче доньці неаполітанського короля Ферранте з арагонської династії. Проте ця його дружина була бездітна. У 1473 р. у Мат'яша Хун'яді народився бастард від сексу з донькою австрійського бюргера. Цей син був Яношем Корвіном Хун'яді. Його батько хотів зробити єпископом. У 1482 р. Янош Хун'яді став ішпаном Ліптови. У 1483 р. йому було подарований замок Шариш. У 1484 р. Янош Хун'яді успадкував статки Ержебет Сіладьї. У 1487 р. Яношу Хун'яді були передані маєтки Міклоша Банфі та Яна Вітовця. Мат'яш Хун'яді у 1487 р. сватався до Б'янки Сфорца, щоб вона одружилась на Яноші Хун'яді. У 1489 р. угорський король взяв обіцянку з баронів що вони будуть коритися його сину. На початку квітня 1490 р. Мат'яш Хун'яді раптово захворів. 6 квітня 1490 р. Мат'яш Хун'яді помер. За правління цього угорського короля у 1467 р. був заснований університет у Пожоні. Одним із видатних угорських гуманістів був Янош Панонський. Мат'яш Хун'яді сприяв освіті і обмінювався книгами з італійськими володарями, наприклад тосканськими Медічі. «Бібліотека Корвіана» складала понад 2 тис. томів. В його бібліотеці окрім латиномовних були і грекомовні книги. В Угорщині писали свої історичні опуси Антоніо Бонфіні та Янош Туроці. Останній опублікував «Угорську хроніку» у 1488 р. Угорські дворяни та прелати отримували освіту у європейських університетах [Исламов, Пушкаш, Шушарин 1971, с. 195-198, 215-221, 232-235; Контлер 2002, с. 149-161; Varany 2012, р. 371-377; Мргїћ 2008, с. 135-153; Malcolm 1994, р. 43-44; Engel 2001, р. 298-244; Molnar 2017, р. 67-80; Carledge 2011, р. 61-66; Поп, Болован 2005, с. 259-265].

Висновки. Карл Роберт прийняв королівство коли воно було у стані феодалної анархії. Коли Карл Роберт був у 1308 р. проголошений королем його владу не визнавало багато олігархів. Практично до середини 20-х рр. XIV ст. цей король вів боротьбу з баронами. Сильна влада короля в Угорського Королівстві була встановлена у 1326 р. Бабонічі та Кьосогі у 30-х рр. XIV ст. спробували кинути виклик королеві, користуючись допомогою Габсбургів, проте їхні повстання були швидко придушені. У внутрішній політиці король спирався на роди Сеченьї, Акош, Друтет, Ратот. Зовнішня політика за умови складного внутрішньополітичного становища була лише частково вдалою. Накинути свій сюзеренитет угорцям вдалося

тільки у північній частині Боснії, а волохи Мунтенії та серби фактично стали незалежними від угорських Анжу. Утвердження гегемонії угорських Анжу відбулось вже за правління наступного короля – Лайоша I. Він брав активну участь у війні за галицько-волинський спадок і накинув свою зверхність Галичині та частині Волині. Частина Гедиміновичів визнали себе васалами Лайоша I Анжу. Хорватія була змушена скоритись, як і більша частина венеційської Далмації. Васалом Угорського королівства став Дубровнік, який грав значну роль в торгівлі на Середземному морі. Також угорськими васалами стали волоські князі та відінські болгарські деспоти. Угорщина вела активний наступ проти татар завдавши їм поразки у 1345 р., а також втручалась у справи Італії, головним чином стосовно Неаполітанського королівства, яким також правили Анжу. У внутрішній справах Угорського королівства значну роль грали Другети, Лакціфі, Сеченї, Гараї, Кудари. Лайош I Анжу створив значний королівський домен, а фінансова система була стабільною. Після смерті Лайоша I розгорнулася боротьба за престол між Карлом Малим Дураццо та Ласло Неаполітанського з неаполітанських Анжу, яких підтримали барони Гараї, Чакі, Марчалі, Хорваті, та Сигізмундом Люксембургом, якого підтримали Лакціфі, Бебеки, Цілли. Необхідно зауважити, що Сигізмунд Люксембург був першим із угорських королів, який зіткнувся з османською експансією. Він воював проти боснійців, але коли турки почали загрозувати Боснії, то став союзником боснійців та сербів. Під протекторатом Сигізмунда Люксембурга існувала Сербська деспотовина. За владу над Галичиною та Молдовою угорський король конкурував з польським королем Владиславом II – Йогайла. Провальним був тільки чеський напрямок зовнішньої політики. Сигізмунд Люксембург роздавав землі королівського домену і запрошував до Угорського королівства німців та італійців. Після Сигізмунда Люксембурга відбулась династична криза, коли владу над Угорським королівством виборювали династії Габсбургів та Ягеллонів. За умови кризи Угорського королівства у середині XV ст. утворились дві коаліції угорських баронів – одну очолювали Сечі, Гараї, Цілли, а іншу очолювали Уйлакі та Хуньяді. Янош Хуньяді за часів формального правління в Угорщині Ласло V Постума (Ладіслава Чеського) фактично був регентом королівства. Він не сміг завадити анексії Османами Сербської деспотовини, проте здобув перемогу над турками під Белградом у 1456 р. Угорщина надавала допомогу Волощині та Боснії у протистоянні з Османами. Спадкоємець Яноша Хуньяді Ласло Хуньяді мав підтримку лише баронів Сіладьї, а проти нього утворилась коаліція з Йіскри з Брандиса, баронів Уйлакі, Орсагів, Гараїв. Ласло Хуньяді загинув, а прийшовший йому на зміну Матьяш Хуньяді був вимушений вести війну проти баронів у 50 – 60-х рр. XV ст. Ліквідація Османами Боснійського королівства та те, що турки зробили волоських князів своїми васалами обумовила те, що угорці та турки мали зіткнення на значних теренах. Для того щоб ефективно протистояти Османам Матьяш Хуньяді централізував владу в державі і створив регулярну армію. Угорці за його правління ефективно воювали проти чеських Ягеллонів та австрійських Габсбургів. Матьяш Хуньяді створив центральноєвропейську імперію з Угорського королівства, Чехії, Австрії, Штирії. Змови та виступи знаті проти королівської влади не мали успіхів. При управлінні державою Матьяш Хуньяді спирався на роди Баторі, Запольяї, Сечі, Палоці. За часів правління Матьяша Хуньяді Угорське королівство сягнуло zenіту своєї могутності.

Список використаних джерел та літератури

- Богданова, Ю. В., 2003. *История Словакии*. М.: Институт славяноведения Российской академии наук.
- Войтович, Л., 2019. Угорщина та Польща у боротьбі за спадщину Романовичів, *Українсько-угорські етюди*, 3, 181-276.
- Волощук, М., 2012. Проблема васальної залежності Дмитра Детька від угорського короля Людовика I *Княжа доба, Історія і культура*, 6, 269-278.
- Волощук М., Стасюк А., 2010. Про похід Вілерма in Ruteniam у квітні 1340 р., *Вісник Прикарпатського університету*, 17, 46-54.
- Волощук М., Федорук А., 2019. Облога Галича 1387 р.: Нарис зарубіжної історіографії *Галич*, 4, 117-132.
- Грушевський, М. С., 1993. *Історія України-Русі. Т. 4. XIV-XVI віки – відносини політичні*. Київ: Наукова думка.
- Исламов Т.М., Пушкаш А. И., Шушарин В. П., 1971. *История Венгрии, Т. 1*, М.: Наука
- Контлер, Л., 2002. *История Венгрии*. М.: Весь мир.
- Мргіћ, Је., 2008. *Северна Босна. 13-16 век*. Београд: Историјски институт.
- Поп И. – А., Болован И., 2005. *История Румынии*. М.: Весь мир.
- Шушарин, В. П., 1997. *Ранний этап этнической истории венгров*. М.: РОССПЭН.
- Чиркович, С. М., 2009. *История сербов*. М.: Весь мир.
- Фрейдзон, В. И., 2001. *История Хорватии*. СПб.: Алетея.
- Varany, A., 2012. The expansions of the kingdom of Hungary (1000-1490) *The expansion of Central Europe in Middle Ages*. London – New York: Routledge, 333-380
- Cartledge, B., 2011. *The will to survive. A history of Hungary*. London: Hurst and Company.
- Engel, P., 1988. Az ország újraegyesítése. I. Károly küzdelmei az oligarchák ellen (1310–1323) *Századok*, 122, № 1-2, 89-146.
- Engel, P., 2001. *The realm of St. Stephen. A history of Medieval Hungary, 895-1526*. London – New York: I. B. Tauris.
- Galambosi, P., 2017. Csák Ugrin, a hűséges tartományúr *Fons*, 24, № 3, 289-322.
- Fedeleš, T., 2017. "A tűzvész tombolása következtében minden összeomlott". A középkori Pécs pusztulásai *Vészterhes idők a Mecsekalján. Háborúk, ostromok, járványok Pécsen az ókortól a második világháborúig*. Pécs: Kronosz Kiadó, 87-103.
- Fine, J. V. A., 1994. *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*. Michigan: The University of Michigan Press.
- Kádár, T. 2013. Egy érdekes bárói életpálya a 13-14. század fordulójáról: Pok nembeli Móric fia „Meggyesi” Miklós erdélyi vajda *Acta universitatis debrecensis*, 65, 133—155.
- Kádár, T., 2014. Egy hűséges báró a XIII–XIV. század fordulóján. Rátót nembeli "Porc" István fia Domonkos nádor *Fons*, 21, № 3, 267-288.
- Kádár, T., 2015. Harcban a koronáért. I. Károly (Róbert) király uralkodásának első éve 1305 végéig *Történeti Tanulmányok. Acta Universitatis Debreceniensis*, 23, 42-111.
- Kádár, T., 2017. Harcban a koronáért. (II.) I. Károly (Róbert) király uralkodásának 1306–1310 közötti szakasza *Történeti Tanulmányok. Acta Universitatis Debreceniensis*, 25, 126-192.
- Kis, P., 1998. Ákos nembeli István R. *Várkonyi Ágnes emlékkönyv születésének 70. évfordulója ünnepére*. Budapest: Eötvös Loránd University, 57-78.
- Kristó, Gy., 1973. *Csák Máté tartományúri hatalma*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kristó, Gy., 1979. *A feudális széttagolódás Magyarországon*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kristó, Gy., 1983. A Kőszegiek kiskirálysága *Tanulmányok az Árpád-korról*. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 241-268.
- Kristó, Gy., 1986. *Csák Máté*. Budapest: Gondolat.
- Kristó, Gy., 1996. Erdély 1315-ben *Emlékkönyv Jakó Zsigmond születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület, 281-288.
- Kristó, Gy., 1999. I. Károly király főúri elitje (1301–1309) *Századok*, 133, № 1, 41-62.
- Macho, P., 2005. *Matúš Čák Trenčiansky - slovenský kráľ?* Bratislava: Academic Electronic Press.
- Malcolm, N., 1994. *Bosnia. A short history*. New York: New York university press.
- Molnar, M., 2017. *A concise history of Hungary*. Cambridge: Cambridge university press.

Mureşanu C., 2021. *John Hunyadi: Defender of Christendom*. Las Vegas: Center for Romanian Studies.

Sălăgean, T., 2007. *Un voievod al Transilvaniei: Ladislau Kán 1294–1315*. Cluj-Napoca: Argonaut.

Zsoldos, A., 2010. A Henrik-fiak: A Héder nembéli Kőszegiek "családi története" *Vasi Szemle*, 64, № 6, 651-661.

Zsoldos, A., 2012. Hűséges oligarchák *A történettudomány szolgálatában: Tanulmányok a 70 éves Gecsényi Lajos tiszteletére*. Budapest: Magyar Országos Levéltár, 347-354.

References

Barany, A., 2012. *The expansions of the kingdom of Hungary (1000-1490) The expansion of Central Europe in Middle Ages*. London – New York: Routledge, 333-380 [in English]

Bogdanova, Ju. V., 2003. *Istorija Slovakii* [History of Slovakia]. M.: Institut slavjanovedenija Rossijskoj akademii nauk. [in Russian]

Cartledge, B., 2011. *The will to survive. A history of Hungary*. London: Hurst and Company [in English].

Chirkovich, S. M., 2009. *Istorija serbov* [History of Serbians]. M.: Ves' mir. [in Russian]

Engel, P., 2001. *The realm of St. Stephen. A history of Medieval Hungary, 895-1526*. London – New York: I. B. Tauris. [in English]

Engel, P., 1988. Az ország újraegyesítése. I. Károly küzdelmei az oligarchák ellen (1310–1323) *Századok*, 122, № 1-2, 89-146 [in Hungarian]

Fedeles, T., 2017. "A tűzvész tombolása következtében minden összeomlott". A középkori Pécs pusztulásai *Vészterhes idők a Mecsekalján. Háborúk, ostromok, járványok Pécssett az ókortól a második világháborúig*. Pécs: Kronosz Kiadó, 87-103. [in Hungarian]

Fine, J. V. A., 1994. *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*. Michigan: The University of Michigan Press. [in English]

Frejdzon, V. I., 2001. *Istorija Horvatii* [History of Croatia]. SPb.: Aletejja. [in Russian]

Galambosi, P., 2017. Csák Ugrin, a hűséges tartományúr *Fons*, 24, № 3, 289-322. [in Hungarian]

Grushevs'kij, M. S., 1993. *Istoriya Ukrayini-Rusy. T. 4. XIV-XVI viki – vidnosny politychni* [History of Ukraine Rus. Vol. 4. 14-16 century – Political history]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian]

Islamov T.M., Pushkash A. I., Shusharin V. P., 1971. *Istorija Vengrii, T. 1* [History of Hungary. Vol. 1] M.: Nauka[in Russian]

Kádár, T. 2013. Egy érdekes bárói életpálya a 13-14. század fordulójáról: Pok nembeli Móric fia „Meggyesi“ Miklós erdélyi vajda *Acta universitatis debrecensis*, 65, 133-155. [in Hungarian]

Kádár, T., 2014. Egy hűséges báró a XIII–XIV. század fordulóján. Rátót nembeli "Porc" István fia Domonkos nádor *Fons*, 21. № 3, 267-288. [in Hungarian]

Kádár, T., 2015. Harcban a koronáért. I. Károly (Róbert) király uralkodásának első éve 1305 végéig *Történeti Tanulmányok. Acta Universitatis Debreceniensis*, 23, 42-111. [in Hungarian]

Kádár, T., 2017. Harcban a koronáért. (II.) I. Károly (Róbert) király uralkodásának 1306–1310 közötti szakasza *Történeti Tanulmányok. Acta Universitatis Debreceniensis*, 25, 126-192. [in Hungarian]

Kis, P., 1998. Ákos nembeli István R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv születésének 70. évfordulója *ünnepére*. Budapest: Eötvös Loránd University, 57-78. [in Hungarian]

Kontler, L., 2002. *Istorija Vengrii* [History of Hungary]. M.: Ves' mir. [in Russian]

Kristó, Gy., 1999. I. Károly király főúri elitje (1301–1309) *Századok*, 133, № 1, 41-62.

Kristó, Gy., 1973. *Csák Máté tartományúri hatalma*. Budapest: Akadémiai Kiadó. [in Hungarian]

Kristó, Gy., 1979. *A feudális széttagolódás Magyarországon*. Budapest: Akadémiai Kiadó. [in Hungarian]

Kristó, Gy., 1983. A Kőszegiek kiskirálysága *Tanulmányok az Árpád-korról*. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 241-268. [in Hungarian]

Kristó, Gy., 1986. *Csák Máté*. Budapest: Gondolat. [in Hungarian]

Kristó, Gy., 1996. Erdély 1315-ben *Emlékkönyv Jakó Zsigmond születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egyesület, 281-288. [in Hungarian]

Macho, P., 2005. *Matúš Čák Trenčiansky - slovenský kráľ?* Bratislava: Academic Electronic Press. [in Slovakian]

Malcolm, N., 1994. *Bosnia. A short history*. New York: New York university press. [in English]

- Molnar, M., 2017. *A concise history of Hungary*. Cambridge: Cambridge university press. [in English]
- Mrgih, Je., 2008. *Severna Bosna. 13-16. Vek* [Northern Bosnia, 13-16 centuries] Beograd: Istorijski institut. [in Serbian]
- Mureşanu C., 2021. *John Hunyadi: Defender of Christendom*. Las Vegas: Center for Romanian Studies. [in English]
- Pop I. – A., Bolovan I., 2005. *Istoriya Rumynii* [History of Romanians] M.: Ves' mir. [in Russian]
- Sălăgean, T., 2007. *Un voievod al Transilvaniei: Ladislau Kán 1294–1315*. Sluj-Napoca: Argonaut. [in Romanian]
- Vojtovich, L. , 2019. Ugorshhina ta Pol'shha u borot'bi za spadshhinu Romanovichiv [Hungary and Poland in struggle of inheritance of Romanoviches] *Ukrayins'ko-ugors'ki etjudy*, 3, 181-276. [in Ukrainian]
- Voloshhuk M., Fedoruk A., 2019. Obloga Galycha 1387 r. : Narys zarubizhnoyi istoriografii [Siege of Galycz in 1387: essay of foreign historiography] *Galich*, 4, 117-132. [in Ukrainian]
- Voloshhuk M., Stasjuk A., 2010. Pro pohid Vilerma in Ruteniam u kvitni 1340 r. [About campaign of Villerm in Ruthenia in April 1340] *Visnyk Prykarpats'kogo universitetu*, 17, 46-54. [in Ukrainian]
- Voloshhuk, M., 2012. Problema vasal'noï zalezhnosti Dmitra Det'ka vid ugars'kogo korolja Ljudovika I [Probleme of vassal dependence of Dmytro Detko from Hungarian king Loius I] *Knjazha doba, Istorija i kul'tura*, 6, 269-278. [in Ukrainian]
- Zsoldos, A. , 2010. A Henrik-fiak: A Héder nembéli Kőszegiek "családi története" *Vasi Szemle*, 64, № 6, 651-661. [in Hungarian]
- Zsoldos, A., 2012. Hűséges oligarchák *A történettudomány szolgálatában: Tanulmányok a 70 éves Gecsényi Lajos tiszteletére*. Budapest: Magyar Országos Levéltár, 347-354 [in Hungarian]

HUNGARIAN “GAME OF THRONES”. FROM ANJOU TO HUNYADI

Yaroslav Pylypchuk

Doctor of Historical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of World History and Archeology,

Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv

Abstract. *This article is devoted to the history of the Kingdom of Hungary from the beginning of the reign of the Angevin dynasty to the end of the reign of the Hunyadi dynasty. Charles Robert took over the kingdom when it was in a state of feudal anarchy. When Charles Robert was proclaimed king in 1308, many oligarchs did not recognize his authority. Practically until the mid-20-ies of the 14th century this king fought with the barons. The strong power of the king in the Hungarian Kingdom was established in 1326 by Baboniches and Kyosogis in the 30-ies of the 14th century tried to defy the queen with the help of the Habsburgs, but their rebellions were quickly suppressed. In domestic politics, the king relied on the Sechenyis, Akoshes, Drugets, and Ratotes families. Foreign policy was only partially successful in the context of a difficult domestic political situation. The Hungarians succeeded in asserting their suzerainty only in the northern part of Bosnia, and the Vlachs of Muntenia and the Serbs actually became independent from the Hungarians of Angebins. The establishment of the Hungarian Angevins hegemony took place already during the reign of the next king - Lajos I. He took an active part in the war for the Galician-Volyn inheritance and imposed his supremacy on Galicia and part of Volyn. Part of the Gedyminovichis recognized themselves as vassals of Lajos I of Angevin. Croatia was forced to submit, as was most of Venetian Dalmatia. Dubrovnik, which played a significant role in trade on the Mediterranean Sea, became a vassal of the Hungarian kingdom. The Wallachian princes and Vidin Bulgarian despots also became Hungarian vassals. Hungary led an active offensive against the Tatars, defeating them in 1345, and also interfered in the affairs of Italy, mainly in relation to the Kingdom of Naples, which was also ruled by Angevins. In the internal affairs of the Hungarian kingdom, the Drugets, Lakcfies, Szechenyis, Garais, and Kudars played a significant role. Lajos I of Anjou created a substantial royal domain and the financial system was stable. After the death of Lajos I, a struggle for the throne broke out between Charles the Younger of Durazzo and Laszlo of Naples from Neapolitan Angevins, who were supported by the barons of Garai, Caki, Marchali, Horvati, and Sigismund Luxemburg, who was supported by Lakczfi, Bebeki, and Zilli. It should be noted that Sigismund Luxemburg was the first of the Hungarian kings to face the Ottoman expansion. He fought against Bosniaks, but when the Turks began to threaten Bosnia, he became an ally of Bosniaks and Serbs. The Serbian despotism existed under the protectorate of Sigismund of Luxemburg. For power over Galicia and Moldova,*

the Hungarian king competed with the Polish king Władysław II - Jogaila. Only the Czech direction of foreign policy was unsuccessful. Sigismund Luxemburg distributed the lands of the royal domain and invited Germans and Italians to the Hungarian Kingdom. After Sigismund of Luxemburg, a dynastic crisis occurred, when the Habsburg and Jagiellonian dynasties contested for power over the Hungarian kingdom. Given the crisis of the Hungarian kingdom in the middle of the 15th century two coalitions of Hungarian barons were formed - one was led by Seči, Garai and Cilli, and the other was led by Uylaki and Hunyadi. Janos Hunyadi was actually the regent of the kingdom during the formal rule of Laszlo V Postum (Ladislaus of Bohemia) in Hungary. He was unable to prevent the annexation of the Serbian despotism by the Ottomans, but he won a victory over the Turks near Belgrade in 1456. Hungary provided assistance to Wallachia and Bosnia in the confrontation with the Ottomans. The heir of Janos Hunyadi, László Hunyadi, had the support of only the Silady barons, and a coalition of Jiskra from Brandys, the Uylaki barons, the Orszagis, and the Garais was formed against him. Laszlo Hunyadi died, and his successor, Matias Hunyadi, was forced to wage war against the barons in the 50-ies and 60-ies of the 15th century. The elimination of the Bosnian kingdom by the Ottomans and the fact that the Turks made the Wallachian princes their vassals led to the fact that the Hungarians and the Turks clashed on large areas. In order to effectively oppose the Ottomans, Matias Hunyadi centralized power in the state and created a regular army. During his reign, the Hungarians effectively fought against the Czech Jagiellons and the Austrian Habsburgs. Matthias Hunyadi created a central European empire from the Kingdom of Hungary, the Czech Kingdom, Austria, and Styria. The conspiracies and speeches of the nobles against the royal power did not succeed. When managing the state, Matias Hunyadi relied on the Bathory, Zapolyai, Sech, Palotsi families. During the reign of Matthias Hunyadi, the Hungarian kingdom reached the zenith of its power.

Key words: Hungarian kingdom, barons, Anjou, Charles Robert, Lajos I, Sigismund of Luxemburg, Janos Hunyadi, Matias Hunyadi, Ottoman Empire, Jagiellons, Habsburgs.